

HARIDUS KÕIGILE

(UNESCO initsiatiiv EDUCATION for ALL)

EESTI RAHVUSLIK TEGEVUSKAVA
(tööversioon)

Tallinn, november 2002

Haridusministeeriumi tellimuse täitja: Jaan Tõnissoni Instituut

TÖÖVERSION

EESTI RAHVUSLIK TEGEVUSKAVA

HARIDUS KÕIGILE

A. LÄHTEALUSED TEGEVUSKAVA KOOSTAMISEKS

1. UNESCO intsiatiiv Haridus Kõigile (Education for All (EFA)).

1990. aastal võeti Jomtienis (Tai) vastu "Ülemaailmne Deklaratsioon Haridus Kõigile" Selles konstateeriti hariduse kättesaadavuse ja ning hariduse kvaliteedi olulisi erinevusi maailmas ning deklareeriti vajadust haridusolukorda maailmas kardinaalselt parandada. Seda on aktsepteerinud kõik riigid kui inimkonna ühishuvi. 2000. aastal toimus Dakkaris (Senegal) järjekordne ülemaailmne haridusfoorum, millel 64 riiki esindanud 1100 delegaati märkisid ära 10 aasta jooksul toimunud edasimineku, kuid tõdesid, et peamised probleemid, eriti vähemarenenud maailma piirkondades, on edenenud loodetust vähem. Seetõttu korrati Dakkari foorumil Jomtienis vastu võetud "Ülemaailmse Deklaratsiooni Haridus Kõigile" seisukohti.

Dakkari avalduses kutsutakse valitsusi, ÜRO allstruktuure, valitsusväliseid organisatsioone ja kodanikuühiskonda laiemalt üles järgmistele tegevustele:

- viivitamatult asuda ellu viima intsiatiivi Haridus Kõigile eesmärgi,
- asuda riikide rahvuslike *Haridus Kõigile* tegevuskavade väljatöötamisele ja elluviimisele,
- mobiliseerida inim- ja finantsressursid,
- laiendada kohalikkude, rahvuslikkude, regionaalset ja rahvusvahelist koostööd EFA eesmärkide saavutamiseks.

2. UNESCO intsiatiivi *Haridus Kõigile* kuus eesmärki ja Euroopa eripära.

UNESCO intsiatiivil *Haridus Kõigile* on kuus globaalset eesmärki:

1. Alustada varase lapse kohustuslikku hoolekannet ja haridust seal, kus see seni puudub ja laiendada selle kättesaadavust eeskätt enimhaavatavate ja ebasoodsates tingimustes elavatele lastele.
2. Kindlustada aastaks 2015, et kõik lapsed, eriti tüdrukud, lapsed rasketest olusuhetest ja rahvusvähemustesse kuuluvad lapsed omaksid täielikku juurdepääsu maksuvabale heakvaliteedilisele kohustuslikule algharidusele.
3. Kindlustada kõikide noorte inimeste õppimisvajadustele vastavate õppe- ja elamisõpetuse programmide olemasolu.
4. Saavutada aastaks 2015 täiskasvanud elanikkonna (eriti naiste) kirjaoskuse taseme 50% tõus ning samuti kõikidele täiskasvanutele ühetaoline juurdepääs põhi- ja jätkuharidusele.
5. Kaotada aastaks 2005 sooline ebavõrdsus alg- ja keskhariduses ning saavutada aastaks 2015 tüdrukute jaoks võrdne juurdepääs heakvaliteedilisele põhiharidusele.
6. Parandada hariduse kvaliteeti kõigis valdkondades, saavutamaks kõikide jaoks tunnustatud ja mõõdetavaid tulemusi hariduses – eriti kirjaoskuses, arvutusoskuses ning eluks vajalikes oskustes.

UNESCO mõistab, et ülalnimetatud kuus eesmärki ei oma kõigi maailmajagude jaoks ühesugust tähtsust. Esindajad erinevatest maailmajagudest töötasid üldesmärgid läbi ning rõhutasid nende baasil regionaalseid tegevussuundi. 2000. a. Varssavis toimunud Euroopa ja Põhja-Ameerika regionaalne konverents tuli järeldusele, et iga riik selles piirkonnas vajab tegutsemist kolmel tasandil:

1) Põhihariduse definitsioon.

On vaja kokku leppida põhihariduse (basic education) definitsioonis, mis sõnastaks saavutatava haridustasandi seda iseloomustavate teadmiste ja oskuste kaudu ega piirduks põhihariduse määratlemisega üksnes selle ajalise kestuse kaudu.

Põhiharidus võimaldab isiksuse individuaalset arengut, intellektuaalset autonoomiat, integreerumist tööellu ning osalemist demokraatliku ühiskonna arendamises. Selle eesmärgi saavutamiseks peab teadvustatama, et põhiharidus peab tagama inimesele:

- võtmeoskused kui vahendid **individuaalseks arenguks** ning elukestvaks õppimiseks,
- nõustamise esmaseks **professionaalseks karjäärriks**,
- teadmised, väärtushoiakud ja võimed, mida on tarvis **individuaalseks arenguks** ning vastutustundlikuks osalemiseks demokraatlikus kodanikuühiskonnas.

2) Operatsioonalsed eesmärgid aastani 2015.

Kõik noored naised ja mehed peavad omandama sellise põhihariduse, milline on igas riigis kehtestatud hariduskohustusena.

Noored ja täiskasvanud, kes pole omandanud vastavatasemelist põhiharidust või on kaotanud oma oskused, peavad nende puudujääkide kaotamiseks saama täiendkoolitust; eriti tähtis on funktsionaalse kirjaoskuse omandamine.

Kooskõlas õigusega haridusele peab vähemalt 3-aastastel lastel nende vanemate soovi korral olema juurdepääs koolieelsele haridusele.

3) Strateegiad.

Iga riik töötab välja oma strateegiad EFA eesmärkide saavutamiseks. Strateegiad peavad sisaldama:

- 3.1. rahvuslikku tegevuskava,
- 3.2. vahendite määratlust,
- 3.3. vahendite jaotamise plaane, mis aitaksid kaasa haridusalase ebavõrdsuse vähendamisele,
- 3.4. efektiivseid koostöövõrgustikke,
- 3.5. spetsiifiliste ülesannete määratlemist, nt
 1. õpetajate initsiatiivi ja loovuse toetamine,
 2. positiivse suhtumise kujundamine haridusse,
 3. peatähelepanu pööramine põhioskuste ja kompetentside kujundamisele toimetulekuks igapäevaelus,
 4. hariduse sisu ja korralduse ümbermõtestamine kaasaja olude seisukohast,
 5. hariduse kvaliteedi määratlemine, silmas pidades kooli kui õpilase jaoks tervislikku, arendavat ja turvalist keskkonda. Hariduse kvaliteet sisaldab määratlust koolikeskkonna kohta (tervislikkus, õppijate toitumise tase, õppekava kvaliteet, hindamise kvaliteet, õppevahendite kättesaadavus ja kvaliteet), õppeprotsessi ja -meetodite ning -tehnoloogiatega kvaliteedi ning õppekeskkonna (õppijakesksus, sootundlik, terve ja turvaline) kvaliteedi kohta. Põhiharidus peaks ennetama ja vähendama selliseid tervise riske nagu AIDS ja teised.
 6. põlvkondadevaheline õppimine – täiskasvanute õppimine on seotud laste õppimisega, sest lapsepõlves õppimise edukus või ebaedukus mõjutab seda, kuidas täiskasvanud hiljem oma elus õpivad,
 7. teadlikkuse avardamine ühiskonnas eksisteerivate erinevate kultuuride kohta, erinevuste mõistmine ning demokraatlike ja üldinimlike väärtuste kaitse formaalse ja mitteformaalse hariduse kõikide vormide kaudu,
 8. elukestva õppimise kui kodanikualgatuslikku initsiatiivi toetamine.
- 3.6. monitooringut,

3.7. hariduses osaleva personali määratlust.

3. UNESCO initsiatiiv ja Eesti.

EV Haridusministeerium oli UNESCO initsiatiivist informeeritud alates aastast 2000. Eesti suhetamine sellega osutus problemaatiliseks. EV Haridusministeerium ja Haridusfoorum otsisid kaua *Haridus Kõigile* kuue eesmärgi relevantsust meie olukorraga. 2002. aasta augustis edastati tellimus *Haridus Kõigile* Eesti riikliku tegevuskava koostamiseks Jaan Tõnissoni Instituudile, mille juures töötab UNESCO õppetool alates 1999. aastast.

UNESCO initsiatiivi ja Eesti olukorra suhetamiseks korraldati septembris 2002 kaks töökoosolekut, millele kutsuti osalema kõiki Eesti hariduses tähendust omavaid või selle suhtes huvi ilmutanud organisatsioone ja institutsioone. Diskussioonides osales kokku 19 organisatsiooni esindajaid, lisaks laekus kirjalikult arvamus Eesti Lastevanemate Liidult (vt. lisa 1 – osalenud institutsioonide nimekiri).

Töökoosolekutel analüüsiti UNESCO initsiatiivi *Haridus Kõigile* senist arengut kogu maailmas ja selle kuut eesmärki ning Varssavi konverentsi seisukohti. Langetati Eesti olukorrast ning vajadustest tulenevad põhilised otsustused (vt. lisa 2 ja 3 – töökoosolekute protokollid).

Koosolekutel konstateeriti, et Eestis pole Varssavi konverentsi määratlusele vastavat alus- ja põhihariduse definitsiooni. Projekti käigus püüti vastavaid mõisteid defineerida.

Töökoosolekutel öeldi välja järgmised seisukohad alus- ja põhihariduse kättesaadavuse iseloomustamiseks iga elaniku seisukohalt Eesti ühiskonnas, mida peab arvestama meetmete kavandamiseks tulevikus:

- B. Haridusküsimustega on tegeldud mitmel tasandil kogu taastatud omariikluse perioodil (vt. lisa 4 – loend HM poolt vahendatud haridusalaste strateegiate versioone ja arengukavasid).
- Eestis ei esine administratiivseid ega õiguslikke tõkkeid, mis takistaks igaihe juurdepääsu üldharidusele.
 - Eestis arvatakse olevat üleüldine kirjaoskus kooliealise ja täiskasvanud elanikkonna hulgas.
 - Kõige suuremad probleemid hariduses tulenevad ühiskonna sotsiaalsest kihistumisest. Kasvanud on vanemliku hooleta laste arv, kes ei täida koolikohustust ega ole omandanud põhiharidust.
 - Erivajadustega laste haridusnõudlusega on ebapiisavalt arvestatud.
 - Paljudes haridusvaldkondades puuduvad Eestis arvestatavad uuringud, andmebaasid ning analüüsid, mistõttu erialastes kõnelustes opereeritakse sageli vaid arvamustega, millele pahatihti püütakse rajada teostamatuid loosunglikke arengukavasid.
 - Lähtudes UNESCO soovitustest ja Eesti võimalustest tuleks meie tegevuskava koostamise käesoleval etapil piirduda **alus- ja põhiharidusega** ning määratleda rahvusliku tegevuskava *Haridus Kõigile* ulatus – vanuserühmaga 0 – 16 aastat ning täiskasvanute selle osaga, kellel on põhiharidus omandamata.

Töökoosolekutel soovitati võtta Eesti rahvusliku tegevuskava *Haridus Kõigile* valdkondadeks järgmiste probleemide ja märksõnadega seonduv:

- terminoloogia,
- alushariduse regionaalne kättesaadavus,
- alus- ja põhihariduse korraldus,

- koolikohustuse täitmine,
- erivajadus (laias diapasoonis),
- muukeelne alus- ja põhiharidus,
- eelkutselise haridus (eriti maal),
- paindlikud õppekavad,
- õppekavasid toetav huviharidus,
- nõustamisvõrgustik ja tugikeskused,
- kaardivajadused (pedagoogiline personal ja õpetajakoolitus),
- nõustav ja toetav personal (logopeedid, psühhiaatrid, psühholoogid),
- lastevanemate roll, nende koolitus,
- haridusministeeriumi ja sotsiaalministeeriumi koostöö.

4. Eesti rahvusliku tegevuskava *Haridus Kõigile* koostamine.

14-liikmeline Eesti “Haridus Kõigile” rahvuslik foorum (lisa 5 – rahvusliku foorumi koosseis) võttis aluseks töökoosolekutel väljatöötatud seisukohad ja põhimõtted ning rühmitas konsensuslikult esitatud tegevussuunad neljalt positsioonilt:

- laps (või täiskasvanud õppur),
- lapsevanem või hooldaja,
- institutsioon (spetsialistid),
- õigusruum (seadusandlikud aktid).

Rahvusliku tegevuskava koostamiseks telliti eksperthinnangud. Materjale koostasid järgmised spetsialistid: Merle Haruoja (Inimõiguste Instituut), Sirje Priimägi, Anne Tiko ja Meeli Pandis (Tallinna Pedagoogikaülikool), Aive Sarjas (Sotsiaalministeerium), Ljudmilla Poljakova (Vene Koolide Õpetajate Ühendus), Vello Saliste (Eesti Eripedagoogide Liit), Kai Kukk, Anne Kivimäe, Kristin Randoja, Heda Kala ja Ene Ritso (Haridusministeerium), Sirje Almann (Tallinna Pedagoogiline Seminar), Marga Napp (Pärnu Linnavalitsus), Maret Evestus (Eesti Lasteaednike Liit), Tiiu Puik (Melliste Algkool), Pille Kibur (Tallinna Lasteaednike Sektsioon), Tamara Krõssina (Tallinna Lindakivi Lasteaed), Liia Koppel (Paide Sookure Lasteaed), Urve Läänemets ja Sulev Valdmaa (Jaan Tõnissoni Instituut).

Arvamust avaldasid: Erika Suvi (Harjumaa Kose Lasteaed), Griseldis Luist (Eesti Eripedagoogide Liit), Lehte Veering (Oru Põhikool), Tiina Rahkema (Raikküla Kool), Eili Rohtla (Ämmuste Kool), Ain Ostrat (Tartu Kroonuaia Kool), Kadriin Põldma ja Marju Tüürnu (Kosejõe Kool), Triin Tõru (Laagna Lasteaed-Algkool) ning Hene Binsol (Tartu Hiie Kool).

Lisaks kasutati Eesti Lastevanemate Liidult, Eesti Õpetajate Liidult ja UNESCO Eesti Rahvuslikult Komisjonilt projektgrupile laekunud kirjalikke materjale.

Õpetajate koolitusvajaduste määratlemiseks ja tegevuste kavandamiseks kasutati järgmisi materjale:

Õpetajate ettevalmistamine ja täiendkoolitus Eesti Vabariigis. Koost. T. Tenno, J. Kõrgesaar ja E. Krull. Tartu Ülikooli projekt, 1999.

Tallinna Pedagoogikaülikooli õpetajakoolituse strateegia 2001-2005. Tallinn, TPÜ, 2001.

Riiklike hariduspoliitikate ülevaated. OECD raport. EV Haridusministeerium, 2001.

Krull, E. Eesti õpetaja pedagoogilised arusaamad, arvamused ja hoiakud milleeniumivahetusel. Õpetajate professionaalne areng. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2001. Haridusstatistika. Tallinn, 2001.

Kõrgesaar, J. Sissejuhatus hariduslike erivajaduste käsitlestesse. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2001.

Riigikontrolli ettepanekud haridusministeeriumile.

www.haridusministeerium.ee

5. Eesti alus- ja üldhariduse olukord ja lahendamist vajavad probleemid.

Hinnang olukorrale on koostatud tuginedes riiklikule statistikale, EV Haridusministeeriumi poolt kättesaadavaks tehtud materjalidele ja eksperthinnangutele.

5.1. Alus- ja põhihariduse probleemid ja arenguvõimalused.

Alushariduse ülesandeks tagada võimalikult hea lähtealus lapse edasiseks arenguks, sh õpinguteks koolis. Eestis on alusharidus vastavate õigusaktidega sätestatud ning selle kättesaadavuse tagamine on kohaliku omavalitsuse pädevuses. Vaatamata piirkondlikele erinevustele on ta elukohajärgselt kättesaadav. Alusharidust vahendavad mitmesugused koolieelsed lasteasutused, valdavalt kohaliku omavalitsuse haldusalas olevad lasteaiad ja eralasteaiad. Laste hõive alushariduses on piirkonniti ja vanuseastmeti väga erinev (vt. lisa 6). Statistikaameti andmetel on keskmine laste hõive alushariduses linnades 74% ja maapiirkondades 45%. Alushariduse omandamine pole kohustuslik ning seetõttu on laste ettevalmistus kooliminekuks väga erinev.

Lasteaedade töö aluseks on “Alushariduse raamõppekava”, mis on kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusega nr. 315 15. oktoobrist 1999. Astast 2001 on lasteaedade tööd sätestavad õigusaktid koondatud juhendmaterjaliks “Koolieelse lasteasutuse tegevust sätestavad õigusaktid (koostajad Ene Ritso ja Erkki Ploom), milles on esitatud seadused, õppekava ja lasteaia personali puudutavad sätted.

Põhikoolide töö alusdokumendiks on “Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava”, mis on kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusega nr. 56 25. jaanuarist 2002. a

Õppekavad kui hariduse sisu dokumendid on olnud Eestis pideva arengu ja diskussiooni objektiks. Mõistetavalt pidid toimuma muutused hariduse sisus seoses Eesti taasiseseisvumisega 1991. aastal, seda eriti uusi väärtushinnanguid kajastavates sotsiaallainetes. Paraku pole tänaseni jõutud sidusate, integreeritud ning ratsionaalse ressursikorraldusega õppekavadeni.

Alus- ja põhihariduse kõige teravamateks probleemideks on tänaseks kujunenud laste kooliküpsus ning emakeeleoskus, mis on aluseks akadeemilisele jõudlusele kõikides teistes õppeainetes. Nii ühe kui teise praegu käibiva alusdokumendi puudusteks on laste sooliste, ealiste ning arenguliste iseärasuste vähene arvestamine, mis on viinud õppekavade ja laste ülekoormatusele ning sellest tulenevale koolistressile. Kooliküpsuse saavutamise eelduseks on laste tervisliku ja vaimse arengu varane diagnostika ning võimalik korrektiivne abi (kõnepuuded, närvilisus, kontsentratsioonisuutmatus jpt) enne kooli minekut.

Tõsist professionaalset analüüsi vajab nii õppetegevuste kui õppeainete nomenklatuur ning nende funktsionaalne koormus. Praeguse dubleerimise ning ebaratsionaalse õpijärjestuse korrastamine ning sisuline ja protsessuaalse integratsiooni loomine võimaldaks oluliselt säästa õppurite aega ning optimeerida töökoormust. Eriliselt on vaja õpipsühholoogilisi alusuuringuid, mis võimaldaksid kujundada vastava valdkonna didaktikat ning õppevara. Õppekavade arenduseks on vaja perioodilisi laste tervise, lastevanemate ootuste, haridusnõudluse ning hariduskorralduse võrdlevaid uuringuid, mis võimaldaksid meil jõuda

meie sotsiaalsele kontekstile vastavale ning koolikultuuri arvestavale õpikorraldusele koolieelsetes lasteasutustes ja põhikoolis.

Lasteaiapedagoogidele on koostatud ka hulgaliselt metoodilist kirjandust. Kirjastuse "Ilo" vahendusel on ilmunud 20 vihikut sarjas "Tea ja toimeta", mille koostamisega on tegelenud Tallinna Pedagoogilise Seminari spetsialistid. Koostatud on ka õppematerjale ja käsiraamatuid (vt lisa 7) ning Tallinna Pedagoogikaülikooli juures on kaitstud arvukalt magistritöid, mis ühel või teisel viisil on toeks alushariduse olukorra hindamisel ning võimalike arendussuundade väljatöötamisel (vt lisa 8). On olemas kokkuvõtte kontseptsioonidest ja strateegiatest (vt. Lastekaitse strateegia ja perepoliitika käsitlused). Alushariduse edendamiseks on Eestis rakendunud ka mitmed projektid, suur osa neist välispartnerite toel. Nendest annab ülevaate lisa 9.

Lasteaiapedagoogide koolitus toimub hetkel kolmes õppeasutuses: Tallinna Pedagoogikaülikoolis, Tallinna Pedagoogilises Seminaris ja Tartu Ülikoolis. Põhikooli õpetajate koolitus toimub Tallinna Pedagoogikaülikoolis ja Tartu Ülikoolis. Õpetajakoolitus toimub ülikoolides ja annab selle lõpetajatele kõrghariduse (v.a. osa lasteaiatõpetaja koolitusest, mis toimub rakenduskõrghariduse tasemel ja annab selle lõpetajatele rakenduskõrghariduse). Õpetajakoolitust on mitut liiki ja samuti pole hetkel terviklikku täiendkoolitussüsteemi.

Tallinna Pedagoogikaülikooli õpetajakoolituse strateegia aastateks 2001-2005 näeb TPÜ kui domineerivalt õpetajakoolitusele orienteeritud ülikooli eesmärgina Eesti ühiskonna ja haridussüsteemi ootustele vastava rollipildiga, toimetuleva ja innovaatilise õpetaja ettevalmistamist. Nimetatud eesmärgi saavutamiseks seab ülikool endale järgmised ülesanded:

- C. Arendada välja terviklik õpetajahariduse süsteem, kus õpetaja põhiõpe, kutseaasta ja täiendõpe on omavahel integreeritud ning loovad eelduse õpetaja uuenenud rollipildi kujunemiseks;
- Rakendada ülikooli haridusalane teadus- ja arendustegevus ning pedagoogiline kraadiõpe sihipäraselt kooli ning haridussüsteemi kui terviku arengu teenistusse;
 - Kujundada välja koostöövõrgustik sotsiaalsete partneritega, mille ülesandeks on pidev tagasiside ülikooli tegevusele ning selle kaudu õpetajakoolituse täpsem eesmärgistamine.

5.2. Alusharidus

Probleemid alushariduses:

- laste vähene ja regiooniti ebahütlane hõive alushariduses,
- laste nõrk tervis,
- laste vähene sotsialiseerumisaste, sh ebapiisav kõneoskus emakeeles,
- õppekavade süsteemitu edasiarendamine ja õppevara mittevastavus,
- lasteaiatõpetajate põhi- ja täiendkoolituse süsteemi puudumine,
- laste- ja lastevanemate ebapiisav meditsiiniline, psühholoogiline ja pedagoogiline nõustamine,
- lasteaiatõpetajate madal palk.

Ettepanekud alushariduse arendamiseks:

Põhieesmärgiks alushariduse arendamisel on vaja seada põhimõtte "Iga laps õigel ajal arendavasse keskkonda". Selleks kavandame järgmised tegevusvaldkonnad:

D. Laste tervise tagamine.

Lapse edukuse tagab koolis hea tervis. Vastavalt sotsiaalministri määrusele nr 4 16.jaanuarist 1995.a. on määratud laste arstlike profülaktiliste läbivaatuste maht sünnist kuni

kooliminekuni. Selle määruse rakendamine võimaldab võimalikult vara avastada füüsilised, tunde-tahtevalla, meele-, kõne- ja vaimupuuded ning suunata laps koheselt vastava(te) spetsialisti(de) juurde abi ja ravi saamiseks. Vaja oleks taastada professionaalsete lastearstide tegevus perearstitegevuse kõrval.

- **Abi logopeedilise jt erivajaduste puhul**

Üleriigiliselt on vajalik logopeedilist abi vajavate laste andmebaas (neuroloogilise kahjustusega, vaimupuuetega, nägemis- ja kuulmiskahjustusega, huule-suulaelõhedega, raskete kõnepuuetega jt laste kohta), et piirkonniti tagada neile kas individuaalne või rühmaabi kõnepuuetate korrigeerimiseks enne kooli. Varane korrektsioonitöö kindlustab paremad tulemused ja lapse hilisema toimetuleku koolis.

Iga perearstikeskuse koosseisus peaks olema logopeed, et tagada kiire abi koostöös perearstiga igale abivajajale lapsele. Eriti oluline on kindlustada logopeedilise abi kättesaadavus maapiirkondades elavaile lastele. Peale laste leidmise ja kooliks ettevalmistamise sisaldab see väljakutse vajadust- luua juurde logopeedide kohti ja tagada vähemalt ühe lastepsühhiaatri olemasolu igas maakonnas.

- **Sotsiaalabi**

Vajalik on koostada andmebaasid igas omavalitsuses sotsiaalsete probleemidega laste kohta. Koostöös kohalike lasteaedadega on vaja tagada nende laste lasteaias käimine ja igakülgne (eriti materiaalne) abi, kindlustamaks laste mitmekülgset arengut ja ettevalmistust kooliks. Haridusökonoomiliselt on vaja kalkuleerida ressursivajadus kõikidele 5-6 aastastele lastele tasuta alushariduse kättesaadavaks tegemiseks koolieelsel aastal.

- **Alushariduse sisu kaasajastamine ja õppekavade jätkuv arendamine**

Alushariduse sisu seisukohalt on kõige olulisem tagada lapse varane sotsialiseerumine. Selleks on vajalik eelkõige hea emakeeleoskus suhtlemiseks nii laste kui täiskasvanutega. Arenema peab laste varane kõlbeline kasvatus. Oluline on distsipliiniharjumuste kujundamine ning oskus kuuletuda.

Koolivalmidus (kooliküpsus) vajab täpsemat sätestamist. RÕK vajab läbivaatamist ja korrigeerimist, eriti laste psüühiliste protsesside (tähelepanu, kuulmis-, nägemis-, rütmi- ja ruumitaju, mälu ja mõtlemise) ning kõne arengu suunamiseks ja eakohase taseme saavutamiseks enne kooli. Lasteaia eesmärk ei ole õpetada lapsi lugema ja kirjutama, vaid tagada tugev alus kirjutamis-lugemisoskuse omandamiseks koolis. Põhirõhk peaks olema suunatud laste käitumise kujundamisele, valmisolekule koostööks täiskasvanutega ja omavahel. Õppeprotsessi seisukohalt on vaja kujundada erinevad mudelid individuaalsete õppekavade koostamiseks erivajadustega lastele selle mõiste laias diapsoonis. Õppekavad peavad olema varustatud rakenduskavadega.

- **Lasteaiaõpetajate jt töötajate põhi-ja täiendkoolitussüsteemi loomine.**

10 aastat pole Eestis olnud tsentraalset ja kõigile haridustöötajatele ühetaoliselt kättesaadavat täiendkoolitussüsteemi, ka õpetaja põhikoolitusel pole erinevates kõrgkoolides ühtset sisu. Seetõttu on vaja täpsustada õpetajakoolituse raam nõudeid. Järgitava Bologna deklaratsiooni kohaselt tuleks lasteaiaõpetaja põhikoolituse mahuks sätestada 120 ap. Sellele võib lisanduda 2 aastane magistriõpe. Lasteaiaõpetajate pädevusnõuetest jätta välja 1.-3. klassis õpetamise pädevus, kuna see on vastuolus PGS § 37 lõige 2. (Selle kohaselt õpetavad koolis vaid klassiõpetajad ja aineõpetajad).

Lasteaedade pedagoogid vajavad põhjalikku täiendkoolitust laste üldise psühholoogilise arengu tundmaõppimiseks ja selle kujundamiseks. Kõigi erivajadustega laste õpetamine-kasvatamine koos tavalaplega lasteaia rühmas pole pedagoogile füüsiliselt ja vaimselt jõukohane, vaid lasteaiaid vajavad selleks eriettevalmistuse saanud spetsialiste (sotsiaalpedagooge, eripedagooge), kes töötaksid koos lasteaia pedagoogiga. Täiendkoolituses on vaja arendada 3 liini: koolivalmidus, erivajadustega laps ja tema vajaduste märkamise suutlikkuse arendamine ja lastevanemate nõustamine.

- **Lastevanemate koolitamine**

Laps kasvab ja areneb varases lapseas kõige paremini koduses miljöös. Üldeesmärk peaks olema kindlustada võimalikult paljudele kuni 3-aastastele lastele areng ja kasvatus kodus. See eeldab tulevaste emade igakülgset psühholoogilist ja pedagoogilist nõustamist, õpetamist ja abi, aga ka suuremat materiaalselt abi noortele peredele. Sellega kujuneksid laste, vanemate ja lasteaiapedagoogide vahel tihedamad suhted, mis väldiksid hilisemaid võõrandumisi ja kasvatusprobleeme. Ka selles valdkonnas on vaja sätestada spetsialistide minimaalarv kohalike omavalitsuste juures. Otstarbekas oleks korraldada väiksemate omavalitsuste vahelist koostööd olenevalt laste arvust ja nõustamisvajaduses.

5.3. Põhiharidus

Probleemid põhihariduses:

- Õpilaste väljalangevus põhikoolist, mis ulatub viimastel aastatel kuni 1400 õpilaseni aastas (OECD raport, Haridusstatistika 2001). Väljalangevate õpilaste arv erineb sooliselt (väljalangejate seas on rohkem poisse) ja regiooniti.
- Riikliku õppekava ülekoormatus, millest paratamatult tuleneb kooli õppekava ülekoormatus.
- Põhihariduses on viimaste aastate jooksul oluliselt suurenenud nõudmine õpetajatele suuta tulla toime sotsiaalsete probleemidega, kuna majanduslik ja sotsiaalne diferentseerumine elanikkonna hulgas üldiselt on kaasa toonud ka diferentseerumise hariduslikus mõttes.
- Suurenenud on muukeelsetest peredest pärit õpilaste suundumine eestikeelsesse kooli, mis esitab uusi nõudmisi õpetajale toimetulekuks multikultuurilises õpikeskkonnas.
- Vähene kutsenõustamise alane töö ja vähene orienteeritus kutseharidusele võrreldes üldharidusliku gümnaasiumiga. Kutsehariduse vähene atraktiivsus võrreldes üldharidusliku gümnaasiumiga on seotud kutseõpetajate koolitusega (kutseõpetajate kaader on suhteliselt eakas, õpetajakoolituses on vähene rõhk erinevast kasvukeskkondadest pärit õpilaste õpetamisele, õpetajakoolituses on vajaka sotsiaalsete probleemidega õpilastega toimetuleku ja õpipsühholoogia alaseid kursusi).
- Suund erivajadustega laste õpetamisele tavakoolis esitab õpetajale uusi ametialaseid nõudmisi.
- Õpetajate õpetajate (kõrgkoolide õppejõud) koolitus ei vasta muutuvale haridusnõudlusele.

Ettepanekud põhihariduse arendamiseks:

Peaesmärgiks põhihariduse arendamisel on vaja seada põhimõte “Iga laps õpib võimetekohaselt ja tema arengut toetavas õpikeskkonnas”. Selleks kavandame järgmised tegevusvaldkonnad:

- Väljalangevuse vähendamiseks ja sotsiaalsete probleemidega toimetulekuks luua õpilaskodude võrk ning eelkutsõppe võimalused madalama õpijõudlusega õpilastele.
- Jõukohaste ja haridusnõudlusele vastavate õppekavade arendamine. Vastava õppevara loomine. Emakeele oskuse eelisarendamine nii eesti kui vene õppekeele koolides. Rahvuslikku identiteeti arendava keele- ja kultuuriõppe toetamine pühapäevakoolides.
- Toetada muukeelsetest peredest pärit õpilaste suundumist eestikeelsesse kooli.
- Õpetaja põhi- ja täiendkoolitusüsteemi ning professionaalse erialase nõustamise loomine, mis sisaldaks kompetentsust toimetulekuks mitmekultuurilises õpikeskkonnas, sealhulgas arvestades erivajadustega õpilasi.
- Õpilaste tervisekasvatuse edendamine ning isiku- ja ühiskonnaohtlike arengute (AIDS, alkoholism, suitsetamine, kuritegevus, suitsiid jne) ennetamine.

- Paindlike õpivõimaluste loomine erivajadustega lastele (erikoolid, individuaalsed õppekavad, tasandusklassid, kaadrikoosseisude (nt abiõpetajad) suurendamine, vastav õppevara ja vahendid (nt kuuldeaparaadid)).
- Õpilaste kutsenõustamise korraldamine, kutsehariduse propageerimine.
- Võrgustiku loomine kohaliku omavalitsuse tasandil (õpetaja-sotsiaaltöötaja-koolipsühholoog) eesmärgiga vähendada koolivägivalda, anda õpetajatele vajalikke teadmisi sotsiaalsete probleemide märkamiseks koolis ja nende koostöös lahendamiseks.

5.4. Eriharidus

Hariduslike erivajadustega laste koolitamise probleemid:

- Maakondades tegutsevad nõustamiskomisjonid, lisaks veel kolm munitsipaalset nõustamiskeskust (Tartus, Pärnus ja Viljandis). Nende õigeaegset otsuse langetamist takistab vanemate eelarvamuslik vastuseis. Lapsevanemad ei usalda sageli õpetajaid, kes nende tähelepanu lapse arenguhälbele juhivad. Takistuseks lapsele sobivasse õpikeskkonda jõudmisel on sageli õpetajate vähene informeeritus ja mõnede koolide püüd võimalikult kaua pearaha kandvat õpilast enda juures hoida.
- Eesti abikoolides on suur täituvus vanema astme klassides. Algklassid on üsna tühjad ja tegutsevad kohati liitklassidena, eeldades kerge vaimupuudega õpiraskustega lastelt isesisva töö oskust, mis neil paraku puudub.
- Abikoolis ei jätku raha ega kvalifitseeritud tööjõudu.
- Tavakoolis ei märka ettevalmistuseta õpetaja üldjuhul klassis probleemset last.
- Alatäituvuse tõttu komplekteeritakse tasandusklassi liitklassidena, mis ei soodusta õpinguid.
- Vanemasse kooliastmesse asuvad õppima mitmesuguste probleemidega õpilased: klassikursuse kordajad, käitumishälvikud, hüperaktiivsed, koolikohustuse mittetäitjad. See muudab tasandusklassi töö väheefektiivseks.
- Hetke suurimaks probleemiks on hariduslike erivajadustega laste (eriti aga toimetulekukooli õpilaste) käekäik pärast kooli lõpetamist. Ei sotsiaal- ega kutseharidussüsteem tegele lõpetanutega vajalikul määral. Üheksa aastase toimetulekuõppekava läbimine muutub mõttetuks, kui laps peab seejärel tegevusetult koju jääma.

Ettepanekud hariduslike erivajadustega laste koolitamise probleemide lahendamiseks:

- Koostada andmebaas koolide, valdade ja maakondade lõikes hariduslike erivajadustega lastest.
- Töötada välja hariduslike erivajadustega laste individuaalsete õppekavade rakendamise mudel.
- Mitmekesistada õpivõimalusi HEV lastele tavakoolis, sh hüperaktiivsetele ja teistele sotsiaalselt probleemsetele lastele.
- Arendada parimate tegutsevate kerge vaimupuudega laste abikoolide kui pilootkoolide tegevust.
- Rajada maakondlike abikoolide juurde nõustamis- ja õpiabi keskused, kust saaksid vajalikku konsultatsiooni õpilased, lapsevanemad, õpetajad.
- Lühiajaliste tugiprogrammide rakendamine erivajadustega laste liikumiseks ühest õppevormist teise, nt võimaldada 10% ulatuses diagnoosivaba vastuvõttu erikooli.
- Kuulmispuuetega õpilaste varustamine tehniliste abivahenditega.
- Kindlustada lapsele võimalikult varakult (õigeaegselt) õpiraskuste ennetamiseks vajalik õpiabi, sest hiljem, 6.-7. klassis, ei anna see tulemusi.

5.5. Huviharidus alus- ja põhi- ja erihariduse toetuseks

Huviharidust sätestab EV Haridusseadus 23. märtsist 1992: Huvialaharidus on teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtuste ja käitumishariduse kogum, mis lisaks üld- ja kutseharidusele loob täiendavaid eeldusi isiksuse arenguks, samuti aitab inimesel elu ja tööga toime tulla (§13).

Vastavalt 2001. aastal koostatud Eesti Noorsootöö Kontseptsioonile on huvialaharidus üks noorsootöö alavaldkondi, mis lähtub noorsootöö ja selle korralduse põhimõtetest.

Huvialaharidus on noorsootöö valdkond, mis põhineb vabatahtlikkusel ning loob noortele võimalused õppekavajärgseks arendavaks tegevuseks tasemeõppes ja tööst vabal ajal mida korraldatakse kas üldhariduskoolis või erinevates huvialaharidust pakkuvates institutsioonides.

Probleemid huvialahariduses:

- Huvialahariduse rahastamine riiklikest ja kohaliku omavalitsuse vahenditest ei ole piisav, omavalitsuste vaheline arveldamine on keeruline.
- Õppevahendid ja inventar on vananenud.
- Ringijuhtide professionaalne tase on ebahütlane ja pedagoogide töötasu on madal.
- Linna erahuvialakoolide mudel pole maapiirkondades elanikele rahaliselt jõukohane.
- Poiste osavõtt huvitegevusest on tüdrukutega võrreldes tunduvalt väiksem,
- Puuduvad huvialahariduse struktuuri, meetodite ning tulemuslikkuse ülevaatlised analüüsid ja hinnangud.
- Integratsioon huvialahariduse ja üldhariduse vahel on nõrk ning koostöö erinevate institutsioonide vahel on ebapiisav.

Ettepanekud huvialahariduse probleemide lahendamiseks:

- Luua huvialahariduse struktuuri, meetodite ning tulemuslikkuse monitooringu süsteem perioodiliseks ülevaatlise analüüside ja hinnangute saamiseks, sest sellel saab põhineda finantseerimine.
- Suurendada noorsootöö toetavat mõju üldharidusele, avardada võimalusi laste ja noorte arenguks.
- Suurendada poistele sobivate huvitegevuste liike ja mahtu.
- Luua huvialajuhtide täiendkoolitussüsteem.

5.6. Õigusruum – Eesti seadusandluse kooskõla ÜRO lapse õiguste konventsiooniga (LÕK)

Eesti Vabariigi lastekaitse strateegia 2003-2005 koostamisel on aluseks võetud LÕK, milles on sätestatud: kes on laps (artikkel 1), mis on huviharidus (artikkel 31), mis on nõustamisvõrgustiku (artikkel 3 lg.2), kuidas tagatakse ja edendatakse konventsioonis esile toodud õigused (artiklid 18 lg.2, 19 lg.1 ja 2), kuidas tagatakse õigus haridusele ja koolikohustuse täitmine (artikkel 28 lg.1), sh õigus saada muukeelset alg- ja põhiharidust (artikkel 30), eelkutupharidust (artikkel 28 lg.1 b ja d), lapse erivajadusi arvestavat haridust (artikkel 23 lg.1,2, 3). LÕK sätestab ka laste kaitse narkootikumide ja psühhotroopsete ainete eest (artikkel 33), juriidilise kaitse ja adekvaatse kohtlemise õigusrikkumise puhul (artikkel 40 lg.1, lg.4), laste hoolduseks vajaliku professionaalse tugipersonali olemasolu (artikkel 3 lg.3), laste kaitse kõrvõimaliku väärkohtlemise eest (artikkel 19), lastevanemate rolli (artikkel 5, artikkel 14 lg 2, artikkel 18 lg.1 ja 2, artikkel 24 ja artikkel 33), hariduse sisu (artikkel 29), laste huvide kaitse (artikkel 3), ravivõimalused (artikkel 25), julgeolek (artikkel 26),

Ettepanekud laste õiguste kaitse paremaks tagamiseks vastavuses LÕK-iga

- Eestis tuleb luua toimiv võrgustikutöö lapse abistamiseks ja tagada lastega peredele nõustamisteenuste kättesaadavus.
- Eestis tuleb koolikohustuse täitmisest kõrvalehoiduvad lapsed avastada varakult ja suunata nad õppima läbi võrgustikutöö.
- Tuleb välja arendada karjäärinõustamise/kutsesuunitluse süsteem.
- Eestis vajab välja töötamist huvialakoolide poolt lastele osutatavate teenuste süsteem (teenused peavad olema arendavad ja tagatud kaasaegsete õppematerjalide olemasoluga).
- Eestis peavad vaesusriskis olevad lapsed ja nende pered saama professionaalset abi.
- Tuleb välja töötada professionaalse abi osutamise süsteem kasvatuslike erivajadustega lastele ja nende vanematele.
- Tuleb luua ohvriks sattumise ennetamise süsteem ja toimiv lapsohvri abistamise süsteem.
- Tagatakse meetmed puudega laste integreerimiseks ühiskonda.
- Tagatakse meetmed vanemliku hoolitsuseta lastele vajaliku abi ja toetuse saamiseks.
- Tagatakse meetmed varjupaika taotlevate ja pagulasseisundis olevatele lastele abi andmiseks.
- Eestis tuleb tagada vanematele, seaduslikele hooldajatele ja teistele lapse eest seaduslikult vastutavatele isikutele lapse eest hoolitsemiseks ja lapse arenguks vajalikud vahendid, et suurendada vanemate kohustust ja vastutust laste kasvatamisel.
- Eestis tuleb tõhustada vanemlikku kasvatuspraktikat läbi lastevanemate koolituste ja avaldatud trükiste, samuti koolides kohustusliku perekonnaõpetuse kaudu.

6. Haridusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi haldusalade vaheline koostöö alus- ja põhihariduse valdkonnas

KOKKUPUUTEPUKKT	PROBLEEM
Lapsed	
Erivajadustega ¹ laste alushariduse korraldamine	Suhted ja vastutuse jagamine KOV-ga, riigipoolne (nii Haridus- kui Sotsiaalministeeriumist) minimaalne
Erivajadustega laste põhihariduse korraldamine	Suhted ja vastutuse jagamine KOV-ga, finantseerimissüsteem asutusekeskne
Tehnilised (puudespetsiifilised) õpiabivahendid erivajadustega lastele	Spetsialistide tasandil koostöö hea, kuid Sm käsutuses olevad ressursid väga piiratud
Puudespetsiifilised õpiabi teenused (viipekeele tõlge, abiõpetaja jms)	Spetsialistide tasandil koostöö hea, kuid Hm käsutuses olevad ressursid väga piiratud,
Kooli- ja lasteaiakeskkond (sh. sööklad)	Rahalised ressursid KOV ja riigieelarve tasandil väga piiratud
Spetsialistid	
Erivajadustega laste alushariduse õpetajate koolitamine	Liialt vähe tähelepanu pööratakse erivajadustest tulenevatele õpetuse iseärasustele, kõigil peaks olema

¹ Erivajadusega laste all on eelkõige silmas peetud puudega lapsi.

	erivajadustega õpilastest ülevaade, kaasava hariduse printsiibid ja sotsiaalse kaasamise suurenemine
Erivajadustega laste alushariduse õpetajate riiklik koolitustellimus	Koostöö Sm ja Hm vahel selles osas puudub
Erivajadustega laste õpetajate koolitamine	Kaasava hariduse põhimõtete tutvustamine. Puudespetsiifiline koolitus ebapiisav. Praktika korraldamine ei ole tulemuslik, koostöö puudub.
Erivajadustega laste õpetajate riiklik koolitustellimus	Koostöö Sm ja Hm vahel selles osas puudub
Sotsiaaltöötajate ja –hooldajate koolitamine	Koostöö õppekavade koostamise osas võiks olla suurem
Sotsiaaltöötajate ja –hooldajate riiklik koolitustellimus	Koostöö Sm ja Hm vahel selles osas väga formaalne.
Õpetajate töötasu	Riigieelarve ressursid piiratud
Töökeskkond	Rahalised ressursid KOV ja riigieelarve tasandil väga piiratud
Valdkonnad	
Pereprobleemide lahendamine	KOV sotsiaaltöötaja ja õpetaja vaheline koostöö nõrk, psühholoogilise abi võrgustik sisuliselt olematu
Vaesuse leevendamine, õpilaskodudega seonduv problemaatika	Suhted ja vastutuse jagamine KOV-ga, KOV püüab vastutust Sm ja Hm kaela veeretada ning kasutab vaesuse leevendamiseks sobimatuid instrumente (nt. õpilaskodud vaestest peredest pärit lastele), puudub riiklik kaasahaaratuse, ingl keeles <i>social inclusion</i> (või vaesuse ennetamise) strateegia ning selle rakenduskava
Tervisedenduslik töö (sh. perekonnaõpetus)	Paberil süsteem suhteliselt ilus, kuid täies mahus rakendamiseks ressursid puuduvad
Rahvatervisealane koolitus (tervislikud eluviisid, toitumine, HIV/AIDS ennetus, narkovastane propaganda jms)	Spetsialistide tasandil koostöö hea, kuid Sm ja Hm käsutuses olevad ressursid väga piiratud

B. TEGEVUSKAVA

Tegevuskava koostamisel on lähtutud probleemidest ja nende võimalikest lahendusviisidest eeltoodud valdkondades. Tegevuskava tähtsajad on provisoorsed ja lähtuvad praegustest vajadustest. Konkreetsem rakendus oleb organisatsioonidevahelis-test kokkulepetest ja kasutatavatest ressurssidest.

Jrk. nr.	TEGEVUS	TÄITJA	AEG
HARIDUSVALDKONDADE ÜHISPROBLEMAATIKA LAHENDUSEKS			
1.	Laste tervise tagamiseks ja laste ning lastevanemate nõustamiseks:		
1.1.	Perearstide täiendkoolitus erivajadustega laste varaseks diagnoosimiseks, lastearstide institutsiooni taastamine.	Sotsiaalministeerium (SM)	2003
1.2.	Lastepsühhiaatrite tööerakendamine igas maakonnas.	SM	2005
1.3.	Logopeedide tööerakendamine igas kohalikus omavalitsuses (KOV).	SM	2005
1.4.	Sotsiaalpedagoogide tööerakendamine igas KOV-s.	SM	2003
1.5.	Kutsenõustamisteenuse kättesaadavaks tegemine.	Haridusministeerium (HM)	2004
2.	Sotsiaalabi tagamiseks vähekindlustatud perekonnast lastele:		
2.1.	Õpilaskodude rajamine.	KOV ja HM	2003
2.2.	Õpilaste tasuta koolitoitlustamine põhikoolis.	KOV ja HM	2005
2.3.	Tasuta lasteaiahõive koolieelsel aastal.	KOV ja HM	2006
3.	Eelkutsesõppe süsteemi loomine.	KOV ja HM, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM)	2006
4.	Lastevanemate nõustamine haridusküsimustes ja koolituse korraldamine.	KOV, HM ja kõrgkoolid	2004
5.	Rahvusvähemuste kultuuriidentiteedi kujunemise toetamine emakeele ja kultuuriõppega pühapäevakoolides ja kultuuriseltsides.	HM, Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus (MEIS)	2003
6.	Õpetajate põhi- ja täiendkoolitus:		
6.1.	Õpetajate põhikoolituse ühtlustamine õppeasutuste lõikes (õpetajakoolituse raamõuete alusel).	HM, TÜ, TPÜ	2003
6.2.	Õpetajate täiendkoolitussüsteemi loomine.	HM, TÜ, TPÜ	2004
6.3.	Üleriigilise ainealase nõustamiskeskuse sisseseadmine.	HM	2003
7.	Haridusuuringud:		
7.1.	Haridusuuringute süsteemse korralduse sisseseadmine.	HM ja kõrgkoolid	2004
7.2.	Haridusnõudluse perioodiliste uuringute sisseseadmine.	HM ja töögrupid	2003/4
7.3.	Õpilaste sisemigratsiooni uuring ja andmebaaside korrastamine.	Töögrupp	2003/4
7.4.	Haridustöötajate kaadriolukorra monitooringu käivitamine.	HM ja ESA	2003
8.	Hariduse sisu vastavusseviimine haridusnõudlusega:		
8.1.	Õppekavade arendus kõikides haridusasutustes.	HM	pidev

8.2.	Õppevara kaasajastamine ning arendus.	HM ja kirjastused	2003/4
8.3.	Ainedidaktika käsiraamatute koostamine vastavalt õppekavade arengule.	HM	2004/5
9.	ALUSHARIDUSE SPETSIIFILISTE PROBLEEMIDE LAHENDUSEKS		
9.1.	Kõnearendusprogrammide rakendamine emakeeleoskuse arendamiseks.	HM, kõrgkoolid ja töögrupid	2003
9.2.	Riigikeele õppe võimaluste mitmekesistamine – keelekümbus jt.	Töögrupid	2004
9.3.	Lasteaiaõpetajate koolituse diferentseerimine.	HM, TÜ, TPÜ, TPS	2003/4
9.4.	Eesti keele õpetaja täismahulise ametikoha sisseseadmine muukeelses lasteaias.	HM, KOV	2004
9.5.	Vene lasteaegade logopeedide põhi- ja täiendkoolituse korraldamine.	HM, KOV	2005
9.6.	Uuring “Muukeelne laps eesti lasteaias” – kooliküpsuse määratlus kooli valikuks.	Töögrupid	2004/5
9.7.	Laste kõne uuring koolieelses eas eesti- ja muukeelsetes lasteasutustes.	TÜ, TPÜ, töögrupid	2003/4
9.8.	Koolipikendust saanud laste arengu uuring.	TÜ, TPÜ, töögrupid	2003/4
9.9.	Lasteaiaõpetaja käsiraamatu koostamine.	Töögrupp	2005
9.10	Emakeele didaktika käsiraamatute koostamine lasteaegadele.	Töögrupid	2003-6
10.	PÕHIHARIDUSE SPETSIIFILISTE PROBLEEMIDE LAHENDUSEKS		
10.1	Toetusprogrammide rakendamine muukeelsete õpilaste õppimaasumiseks eesti õppekeelega koolis.	HM, MEIS, SM	2005
10.2	Tervisekasvatuse programmide rakendus isiku- ja ühiskonnaohtlike arengute ennetamiseks.	HM, SM, KOV, Siseministerium	2005
10.3	Abiõpetajate rakendus.	HM, SM, KOV	2006
10.4	Kutseõppe propageerimine ning kutsenõustamise korraldamine põhikooli õpilastele.	KOV, HM	2004
10.5	Võrgustike (õpetaja, sotsiaaltöötaja, psühholoog) loomine KOV tasandil laste ja noorte sotsiaalse järelvalve parandamiseks ning koolist väljalangevuse vähendamiseks.	KOV	2005
10.6	Õpilaste sotsialiseerumist toetavate valikõppeainete (inimõigused, õigusteabe põhivara, elukestva õppe plaani kujundamine jt).	Töörühmad	2004
11.	ERIHARIDUSE SPETSIIFILISTE PROBLEEMIDE LAHENDUSEKS		
11.1	Erivajadustega laste andmebaaside koostamine koolide, valdade, linnade ja maakondade lõikes laias diapasoonis.	HM, KOV, kõrgkoolid, koolid, huvikoolid	2007
11.2	Individuaalsete õppekavade uue mudeli rakendamine.	TÜ, HM	2003

11.3	Õpiabi keskuste loomine KOV ja maakonna tasandil.	KOV	2005
11.4	Lühiajaliste tugiprogrammide rakendamine erivajadustega laste liikumiseks ühest õppevormist teise.	KOV ja koolid	2004
11.5	Tehniliste abivahendite hankeprogrammide rakendamine (kuuldeaparaadid jt vahendid).	SM, KOV	2006
12.	HUVIHARIDUSE SPETSIIFILISTE PROBLEEMIDE LAHENDUSEKS		
12.1	Huvihariduse monitooringu süsteemi loomine.	HM, KOV, Kultuuriministeerium (KM), loomeliidud	2005
12.2	Eriprogrammid poiste huviharidusvõimaluste avardamiseks.	HM, KOV, KM, koolid	2004
12.3	Huvialajuhtide täiendkoolitussüsteemi loomine.	HM, KM ja kõrgkoolid	2005
12.4	Noorsootööd üldharidusega sidustavate programmide rakendamine.	HM, KM, KOV ja kõrgkoolid	2006

Programmi rakenduseks vajalikud õigusaktid luuakse vastavalt heakskiidetud tegevustele ja ajagraafikule.

1)	Eesti Eripedagoogide Liit	Vello Saliste
2)	Eesti Lasteaednike Liit	Maret Evestus
3)	Eesti Linnade Liit	Andres Pajula
4)	Eesti Õpetajate Liit	Lehte Jõemaa
5)	Eesti Õpilasomavalitsuste Liit	Mikk Tamme
6)	EV Haridusministeerium	Margus Haidak
	EV Haridusministeerium	Tiina Kivirand
	EV Haridusministeerium	Kai Kukk
	EV Haridusministeerium	Urve Läänemets
	EV Haridusministeerium	Katrin Rein
7)	EV Sotsiaalministeerium	Kai Kotka
	EV Sotsiaalministeerium	Tarmo Kurves
8)	Haridusfoorum	Raivo Juurak
9)	Inimõiguste Instituut	Merle Haruoja
10)	Jaan Tõnissoni Instituut	Agu Laius
	Jaan Tõnissoni Instituut	Piret Multer
	Jaan Tõnissoni Instituut	Sulev Valdmaa
11)	Kirjastus „Argo“	Andres Adamson
12)	Kirjastus „Avita“	Ly Aunaste
13)	Riigikogu Kultuurikomisjon	Andres Herkel
14)	Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus	Hanno Isok
	Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus	Kaie Piiskop
15)	TPÜ Kasvatusteaduste TK	Meeli Pandis
16)	Lastekaitse Liit	Triin Edovald
17)	UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon	Margit Siim
18)	Vene Koolide Õpetajate Ühendus	Ljudmilla Poljakova
19)	Õpetajate Leht	Sirje Tohver

EFA KOOSOLEKU PROTOKOLL nr1**Tallinnas, 16. septembril 2002**

Koosolekul osalesid:

Sulev Valdmaa	Jaan Tõnissoni Instituut
Andres Herkel	Riigikogu Kultuurikomisjon
Tiina Kivirand	EV Haridusministeerium
Lehti Jõemaa	Eesti Õpetajate Liit
Sirje Tohver	Õpetajate Leht
Agü Laius	Jaan Tõnissoni Instituut
Piret Multer	Jaan Tõnissoni Instituut
Kaie Piiskop	Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus
Urve Läänemets	EV Haridusministeerium
Margit Siim	UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon
Merle Haruoja	Inimõiguste Instituut
Raivo Juurak	Haridusfoorum
Mikk Tamme	Eesti Õpilasomavalitsuste Liit
Triin Edonald	Lastekaitse Liit
Ljudmilla Poljakova	Vene Koolide Õpetajate Ühendus

Koosolekut juhatas: Sulev Valdmaa

Sulev Valdmaa:

Tutvustab osalejatele UNESCO initsiatiivi Education for All (projekt) ja koosoleku eesmärki. Projekti eesmärgiks on rahvuslike tegevuskavade koostamine perspektiiviga aastani 2015. Soovitakse, et riigiti koostataks haridusega tegelemise problemaatika. Selleks tuleks kokku kutsuda rahvuslikud foorumid, kes peaksid koostama tegevuskava ja nende võimalikud lahendused.

Koosoleku eesmärkiks on juhatada sisse EFA probleemistik ja arutada Eesti tegvuskava. Osavõtjatelt ootame, et tutvustataks milline on teie poolt esindatava organisatsiooni nägemus sellest, mida võiks tähendada Education for All Eestis. Näiteks: kas haridus on kõigile kättesaadav (nii noortele kui vanadele), kas antava hariduse sisu on 21. sajandi alguse seisukohast relevantne, millised on õpetajatega seotud probleemid jne. Me tahaksime kaasata Eesti haridusest rääkimisse nii palju inimesi kui võimalik.

Lehte Jõemaa:

Mind huvitab, mis teie arvates võiksid olla need probleemid Eesti Vabariigi jaoks?

Sulev Valdmaa:

Mina nimetaksin näiteks ühiskonnaõpetuse õpetajate ettevalmistamist ja nimelt just õpetajaskonna puudulikku ettevalmistatust ja madalat taset.

Ei taha teile küll praegu palju ette öelda, kuid lisaksin veel probleemina, et täna näiteks on ka paljud õpikud õpilastele liiga rasked. Õpetaja ja lapsevanemana pole ma rahul õpikute kvaliteediga.

Kuid tuletan meelde, et praegu algatatava projekti probleemistik peaks olema lai ja haarama kõiki, sest see on – haridus kõigile.

S. Valdmaa tutvustab lepingut Haridusministeeriumiga, mis näeb ette et tegevuskava peab olema valmis 20. novembriks 2002.

Sulev Valdmaa:

Jaan Tõnissoni Instituut otsustas selleks kutsuda kokku rahvusliku nõukogu ja tugineda selle otsustele. Kuna meil on võimalik tutvuda teiste riikide näidistega, siis pole ka meie riikliku tegevuskava koostamine väga raske. Küsimus on aga selles kui palju inimesi hakkab projektis osalema – kas see dokument tuleb Jaan Tõnissoni Instituudi või eesti avalikkuse oma.

Margit Siim:

Kui me aasta tagasi seda projekti arutasime, tekkis küsimus, mis määral see saab toetuma juba olemasolevale haridusstrateegiale ja „Elukestva õppe“ projektile ja kas on võimalik seda kasutada. Selle aasta jaanuaris toimus Lätis samas küsimuses ümarlaud, kus arutati mida võiks ka ühiselt teha ja paluti ettepanekuid.

Sulev Valdmaa:

Kõike, mis on juba olemas tuleb kindlasti kasutada, kuid seejuures peaks meie pürgimuseks olema otstarbekohasus.

Merle Haruoja:

Tahaksin teid informeerida, et Inimõiguste Instituut sai USA Saatkonnalt finantseeringu Inimõiguste alase haridusprojektiga tegelemiseks. Projekti partneriteks on Humanitaarinstituut, Haridusministeerium ja UNESCO. Arvan, et see temaatika jookseb ka sellesse projekti sisse ja siin saaks kindlasti koostööd teha.

Sulev Valdmaa:

Ma ei tahaks, et me näeksime sihtgrupina ainult üldharidust.

Agu Laius:

Minu ettepanek on panna märksõnadena paika, et oleks millest alustada.

Mina pakun välja järgmised märksõnad:

- algharidus- mida selles valdkonnas vaja teha,
- teiseks meie koolivõrk. Kuhu see areneb aastaks 2015, millised arengud siin toimuvad,
- kolmandaks hariduskorraldus ja selle juhtimine,
- neljandaks rahastamine ja haridusökonoomika,
- viiendaks monitooring ja hindamine. On vaja hinnata, et meie tegevusse korrektiivid sisse viia

Andres Herkel:

Kui ma vaatasin meile saadetud dokumenti, mõtlesin et see ei ole Eesti jaoks. Nüüd näen, et tegelikult on see palju laiem ja kindlasti oleks mõistlik selged aktsendid välja tuua ja UNESCO algatusega kaasa minna.

See programm, kui see peaks sündima, on tegelikult sotsiaalne programm. Kuhu kaovad need lapsed, kes kooli ei jõua? Et hoolitsus (riigi hoolitsus) peaks algama juba lapse sünniga. Kuhu aga kaovad need lapsed, kes peaksid haridussüsteemis olema.

Kaie Piiskop:

Pakuksin omalt poolt märksõnadena kutseharidus, muulaste integreerimine, tolerantsus, tänavalapsed.

Urve Läänemets:

Viibisin hiljuti lasteaednike koosolekul, kus räägiti palju laste meditsiinilisest järelvalvetusest. Probleemiks on ka laste juurdepääs erialaarstide juurde. Kuna Eestis pole olukord sissekirjutamisega korras ei teagi me midagi. Lasteaeda pole võimalik ka kohustuslikuks muuta, sest lasteaiamaks on väga kõrge.

Võib-olla võiks uurida ka seda, mida noored peale kooli lõpetamist tegema hakkavad.

Sulev Valdmaa:

Iga päev kooli jõudmine on tagajärg. Põhjuseks võib siin olla hariduse eakohasus ja jõukohasus. Kas meil antava hariduse sisu on ikka eakohane ja kas see on ikka haridus kõigile?

Merle Haruoja:

Käisin hiljuti noortevanglas, kus räägiti sellest, et meil puudub süsteem, mida teha noortega kes vanglast vabanevad, kes hakkab nendega tegelema. Puudub igasugune järelvalve. Ring hakkab neile lihtsalt uuesti otsast peale. Need lapsed ei saagi mingit muud kui kuritegelikku haridust.

Lehte Jõemaa:

Kõik need probleemid on juba Haridusfoorumil läbi arutatud. Sellest, mida siin räägime on juba kõik olemas.

Minu soov ja palve on sisse kirjutada õpetajate organisatsioonide toetamine, et toetada õpetajate initsiatiivi.

Kui selle projekti käigus oleks võimalik minna samm edasi – probleemid on teada, aga vaja oleks teada seda, kuidas neid lahendada. Õpetajad ei peaks seda tegema ühiskondlikus korras.

Ljudmilla Poljakova:

Oleks vaja selgitada ka pere ja kooli vahelised suhted küsimuses kes on ikkagi kasvataja. On vaja muuta ühiskondlikku arvamust meedia abil, et koolil on siin peamine roll.

Sulev Valdmaa:

Minu ettepanek on saada enne septembri lõppu veelkord kokku, et vahepeal end rohkem kurssi viia ja siis alustada tegevuskava koostamist.

Oleks vaja otsustada, kuidas me selle ekspertide kogu moodustame. Võib-olla võiks see olla kuni 15- inimeseline seltskond, kes selle tegevuskava kokku paneb.

Keda võiks veel järgmisele koosolekule kutsuda?

Koosolek otsustab korraldada järgmise kokkusaamise 30. septembril kell 13.00 ja paluda enne seda kõigilt tagasisidet - millele peate Eesti EFA keskendumist vajalikuks.

Ettepanekud kutsuda järgmisele koosolekule lisaks veel:

- esindajad Tallinna Pedagoogikaülikoolist ja Tartu Ülikoolist
- Kutsehariduse Edendamise Ühingust
- Eesti Eripedagoogide Liidust
- Üliõpilaskondade Liidust
- AEG EE-st
- Erakoolide esindaja
- Lastekodude esindaja (A.Üprus)
- Narva Paju Kool

EFA KOOSOLEKU PROTOKOLL nr 2

Tallinnas, 30. septembril 2002

Koosolekul osalesid:

Sulev Valdmaa	Jaan Tõnissoni Instituut
Tiina Kivirand	EV Haridusministeerium
Kai Kukk	EV Haridusministeerium
Margus Haidak	EV Haridusministeerium
Katrin Rein	EV Haridusministeerium
Lehte Jõemaa	Eesti Õpetajate Liit
Agu Laius	Jaan Tõnissoni Instituut
Piret Multer	Jaan Tõnissoni Instituut
Hanno Isok	Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus (asendas Kaie Piiskoppi)
Urve Läänemets	EV Haridusministeerium
Margit Siim	UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon
Merle Haruoja	Inimõiguste Instituut
Triin Edovald	Lastekaitse Liit
Andres Pajula	Eesti Linnade Liit
Ly Aunaste	Kirjastus „Avita“
Andres Adamson	Kirjastus „Argo“
Maret Evestus	Eesti Lasteaednike Liit (L/A „Midrimaa“)
Vello Saliste	Eesti Eripedagoogide Liit
Meeli Pandis	TPÜ Kasvatusteaduste TK (asendas Sirje Priimäge – TPÜ Haridusuuringute Instituut)
Kai Kotka	EV Sotsiaalministeerium
Tarmo Kurves	EV Sotsiaalministeerium

Koosolekut juhatas: Sulev Valdmaa

Koosoleku päevakava:

13.00 – 13.15 Eelmisel nõupidamisel kokku lepitud ja tänaseks nõupidamiseks saabunud haridus-problemaatika-alaste ettepanekute läbivaatamine.

13.15 – 14.15 Lühiettekanete kuulamine.

14.15 – 14.45 Diskussioon eesmärgiga määratleda Eesti “Haridus kõigile!” valdkonnad.

14.45 – 14.55 Eesti “Haridus kõigile!” rahvusliku foorumi moodustamine.

14.55 – 15.00 Kokkuleppimine järgmistes sammudes.

1. Eelmisel nõupidamisel kokku lepitud ja tänaseks nõupidamiseks saabunud haridusproblemaatika-alaste ettepanekute läbivaatamine.

Sulev Valdmaa: Palusime Teil saata nägemuse, mida Teie organisatsioonid haridusprobleemideks peavad. Probleemid, mis meie hariduses on, on ju mitu korda välja öeldud. Meie ülesandeks tänasel koosolekul on katsuda kokku leppida, mis on neist kõige

kaalukamad, millele oleks vaja saada praktilist tuge, et nende lahendamine ka edenema hakkaks.

Tänase koosoleku materjalide hulgas on Teie poolt nõupidamisele saadetud ettepanekud lahendamist vajavatest eesti haridusprobleemidest (vaata Lisa 1).

Koosoleku materjalide hulgas on ka informatsioon selle kohta, kelle poolde me pöördusime palvega, esineda tänasel nõupidamisel 5 minutilise suulise ettekandega (vaata Lisa 2).

Nii Teie poolt saadetud kirjalikud ettepanekud kui suulised ettekanded peaksid meid aitama selgitada välja Eesti Haridus kõigile! rahvusliku tegevuskava teemad.

2. Lühiettekannete kuulamine.

1. Merle Haruoja

Mida on laste õiguste kaitseks Eestis ära tehtud, milline on praegune olukord sel alal, mis on meie seadusandluses vajaka?

Viitan oma ettekandes probleemile, millega oma töös pidevalt kokku puutume ja see on, et Eestis ei tegelda piisavalt lastekaitsega. Selles pole olnud efektiivset liikumist süsteemsuse poole. Meil on (Lastekaitse kontseptsioon), kuid tooksin välja probleemid:

1. Õigusaktid on olemas, aga nende ellurakendamisega on probleemid. Rääkisin eelmisel koosolekul vanglast vabanenud lastest. Kohalikus omavalitsuses näeme, et lapsed ei olegi registrisse kantud.

2. Käisin Tapa ja Puiatu erikoolides. Tapal on probleemiks et vene õppekeelega koolidele ei koolitata vene keelt rääkivaid kasvatajaid. Puiatu, mis on kool eesti lastele, on aga üle täitunud. Niikaua aga kui erikooli saatmist vajavad lapsed sinna ei pääse, teevad nad mida tahavad.

3. Sotsiaalvaldkonnas on probleemiks – võitlemine vaesusega. Kuid me ei saa siin võtta Sotsiaalministeeriumi rolli üle. Süsteem ongi see, mis Eesti riigis aukudega on.

4. AIDS-i levik Euroopas ja Eestis. Ka meie koolides on HIV-positiivsed lapsed. Praeguses olukorras tehakse tööd riskigruppidega. Oleks vaja aga kõigiga teha.

2. Raivo Juurak – ei ole kohal

Ette kandmata jäänud teema: Alus- ja põhihariduse areng Eesti taasiseseisvumise järgsel perioodil ning vajadused/ettepanekud tulevikuks. Kuidas Haridusfoorum on neid küsimusi oma olemasolu aja jooksul käsitlenud ?

3. Mikk Tamme– ei ole kohal

Ette kandmata jäänud teema: Põhikooliharidus kui lähtekoht edasisteks õpinguteks kutsekoolis ja gümnaasiumis õpilase seisukohast nähtuna. Millega olete praeguses põhihariduses rahul, millega mitte?

4. Triin Edovald

Missuguseid aktsioone on Eestis olnud laste heaolu ja turvalisuse edendamiseks ?

Võtsin Teile jagamiseks kaasa Eesti Lastekaitse Liidu aastaraamatu 2001. aasta kohta, millest võite lugeda, millega tegeleme. Oluline on Laste Õiguste Konventsiooni, Lastekaitse Liidu programmide ja projektide tutvustamine. Ka käesoleval aastal on meil 5 programmi, millest “Laps ja vägivald” on üks olulisemaid ja kõige olulisem projekt, mida palju kajastatud on “Tee vägivallale”.

Lastekaitse Liit saaks kaasa aidata oma projektidega, mis on suunatud laste sotsiaalse toimetuleku oskuste kujundamisele. See peaks aitama kaasa inimese õpetuse aine õpetamisele koolides, kus tihti on mindud seda teed, et need tunnid on antud ilma vastava ettevalmistuseta õpetajale ja tegelikult on nende tundide arvu ka kärbitud.

5. Ljudmilla Poljakova

9-klassiline üldharidus vene koolides – plussid ja miinused? Õpilaste eluteed peale 9. klassi.

(Kuna L. Poljakova ei osalenud koosolekul, esitati S. Valdmaa poolt tema koostatud venekeelne kirjalik ettekanne).

6. Tiina Kivirand

Milliseid lepinguid ja projekte on Haridusministeerium tellinud alus- ja põhihariduse arendamiseks? Kuidas toimub õppekavade arendus (lasteaiast põhikoolini)?

Kuna enamik EV Haridusministeeriumi poolt tellitud projekte on olnud seotud erivajadustega lastega, siis paluksin sellest rääkida pr. Kai Kukel (HM Poliitikaosakonna nõunik).

Kai Kukel tutvustas "Haridus kõigile" initsiatiiviga seonduvat Põhjamaade ja Baltimaade ühisprojekti "Kool Kõigile". Projekt kestab 3 aastat ja koosneb peaprojektist "Üleminek" ja kahest allprojektist "Õpetajakoolitus" ja "Regionaalne koostöö". Projektile eelnes ka UNESCO seminar Riias, kus osalesid 10 inimest Eestist. UNESCO peasekspert Kenneth Eklindh oli ka esialgne projekti Põhjamaade Ministrite Nõukogu koordinaator. Kaasava hariduse idee "Haridus kõigile" on kõikide projektide moto, kuid need projektid keskenduvad erivajadustega õpilastele. Projektidesse on haaratud umbes 80 õpetajat, kes saavad koolitust seminaride, töötubade ja iseseisva töö kaudu. 2003. aasta on Euroopa puuetega inimeste aasta ja toimub projekti lõppkonverents "Kool kõigile"

7. Lehte Jõemaa

Mida on Õpetajate Liit seni teinud alus- ja üldhariduse arendamiseks, millised on plaanid edaspidiseks?

Õpetajate Liit on mittetulundusühing, mis töötab hariduse jaoks ja heaks.

(Edasi järgneb Õpetajate Liidu struktuuri ja Esinduskogu tutvustus).

EÕL ei ole ainult küsija ja nõudja, vaid esitab oma liikmeskonnale nõudmisi, et eesti õpetajad oleksid kaasaegse hariduse lainel. (Edasi tutvustab EÕL töötoimkondi).

Kui õpetajate palk ja töötingimused oleksid head, siis oleksid paljud probleemid lahendatud.

Tänane probleem on see, ühiskonnas puuduvad kokkulepped. Oleks vaja välja töötada laiapõhjaline arengukava.

Koolis õppimine pole huvitav, õpikud pole huvitavad ja pole muid õppevahendeid.

Alusharidus peab olema kättesaadav kõigile. Kui õpetaja töötingimused paranevad (liiga suured klassid, pearingid süsteem jne.) siis paraneb kõik.

Toetame ka kutseharidussüsteemi, seda vaja toetada ja muuta populaarseks.

Minule on antud ülesanne otsustada kas me osaleme selles projektis või mitte.

8. Kaie Piiskop (teda asendab Hanno Isok)

Üldhariduse ja kutsehariduse seosed ning osakaal. Miks on kutsekoolid ebaatraktiivsed?

Praegu oleme olukorras, kus 70% põhikooli lõpetanuteist pürgib gümnaasiumi. Siin on midagi paigast ära. Miks on kutsekool eba populaarne? Ilmselt on põhjus vastandamises, selles et kutseharidust halvustatakse ja et kutsehariduse nõustamine on meil nõrgal tasemel.

Õppekavas tuleks fikseerida riikliku keskhariduse minimum. Ta peaks vähemalt fikseerima teise taseme. Kas nüüd teise taseme fikseerimine kutsehariduse prestiiži tõstab? Vaevalt, et kohe.

Akadeemilise ja kutsehariduse vastandamine tuleks lõpetada ja sellest tuleks probleemi lahendamisel alustada.

3. Diskussioon eesmärgiga määratleda Eesti "Haridus kõigile!" valdkonnad.

Sulev Valdmaa: Mis see rahvuslik tegevuskava peaks olema? Palju on räägitud ja kirja pandud. Kui dokumendid on olemas, siis võib-olla pole need piisavalt selgelt väljendatud. Meie peaksime püüdma, et meie tegevuskava oleks selge. Ma tahaksin, et lepiksime täna selle põhjal mida teame, mida juurde kuulsime ja mis meile e-maili teel saadetud on, kokku, mis on Eesti peamised haridusprobleemid.

Kui me suudame täna sõnastada Rahvusliku Tegevuskava tuumiku mõtted, siis peaksime täna valima ka 10-20 inimest Eesti Haridus kõigile! rahvuslikku komisjoni, et hakata ühes suunas tööle.

Avan diskussiooni.

Andres Adamson:

Mul on vaheküsimus. Kui UNESCO dokumenti lugeda jääb mulje, et see on suunatud alg ja põhiharidusele. Meie räägime esimese ja teise astme haridusest. Mis see siis ikkagi on?

Sulev Valdmaa:

Osalevad riigid on erineva tasemega ja probleemid on erinevad. See on iga riigi otsustada ja siin ei ole meile piire ega raame ette pandud.

Andres Adamson:

Võib-olla poleks siis mõtet midagi laialivalguvat teha. Võib-olla võtta kitsam valdkond ja teha paremini. Näiteks võiks võtta ainult alus- ja põhihariduse.

Sulev Valdmaa:

Selleks olemegi siia kokku tulnud, et otsustada

Merle Haruoja:

Vaja oleks juurde panna ka terminite pool, et me saaksime ühtmoodi aru. Näiteks räägime tänavalastest, kuid tegelikult on nad vanemliku hoolitsuseta lapsed.

Kui me räägime kutseõppest, siis on probleemiks ka huvialakoolide ja lastelaagrite puudumine. Oleks vaja, et nad oleksid odavamad.

Lehte Jõemaa:

Oleks vaja, et Haridusministeerium ja Sotsiaalministeerium koostööd teeksid ja kindlasti peaksid moodustatavasse nõukokku kuuluma mõlema esindajad.

Ly Aunaste:

Vaidlen sellele vastu, et võiksime kitsama valdkonna võtta. Võime alati uuesti proovida kui oleme ühe või teise valdkonnaga ebaõnnestunud.

Arvan, et stabiilsuse annaks seegi kui haridusministrid ei vahetuks.

Vaja oleks nõustamisvõrgustikku.

Andres Adamson:

Mind üllatas S.Poljakova ettekandes väide, et ainult 50% vene põhikoolide lõpetanutest lähevad edasi gümnaasiumi.

Sulev Valdmaa:

Kas siit saaks probleemi, mida riiklikku tegevuskavasse panna? On see näiteks – muukeelne alus- ja põhiharidus laiemalt võetuna?

Andres Adamson:

Probleem on näiteks ka eelkutsesõu, eriti maapiirkondades.

Sulev Valdmaa:

Pr. Jõemaa, mis teie meelest kõige tähtsam on?

Lehte Jõemaa:

Koolikohustuse täitmine ja selle parandamine.

Urve Läänemets:

Lisaksin erivajaduse laias diapasoonis.

Kai Kukk:

Vaja oleks selgeks teha, mida me erivajaduse all mõtleme. See on puhtalt pedagoogiline mõiste.

Tiina Kivirand

Lisaksin probleemina alghariduse kättesaadavuse.

Lehte Jõemaa:

Vaja ka tugisüsteemi, tugikeskusi.

Sulev Valdmaa:

Kui meil probleemid on olemas, siis vaja neid kirjeldada ja sealt same ka tegevusplaani.

Andres Adamson:

Paljudele probleemidele ongi lahendus ainult riigi tasandil.

Meeli Pandis:

Minu meelest ei saa seda kõike lahendada punkt haaval. On ennetustegevus. See on suunatud tulevikku ja see on huviharidus, Koostöö haridus ja sotsiaalministeeriumi vahel, kutsenõustamine jne. Teine asi on terminoloogia ja koolikohustuse täitmise kontroll.

Sulev Valdmaa:

Sulgeme probleemide nimekirja. (vaata lisa 3)

4. Eesti “Haridus kõigile!” rahvusliku nõukogu moodustamine.

Palub kõigil soovjatel and kirjalik nõusolek rahvusliku nõukogu koosseisus osalemiseks. (Kohapeal andis kirjaliku nõusaoleku kuuluda EFA rahvuslikku nõukogusse 6 inimest).

5. Kokkuleppimine järgmistes sammudes.

Kuna 20.novembriks peab meil tegevuskava olmas olema, siis kutsume kokku ümarlaua, kuhu kutsume kedagi Lätist, Leedust ja Soomest, kus selle tegevuskava koostamisel ollakse kaugemale jõutud meile esinema.

Merle Haruoja:

Mul on praktiline küsimus. Kui palju on sellesse tegevuskavasse vaja strateegiat ja kontseptsiooni?

Sulev Valdmaa:

See on strateegiate järgne. Strateegiaid on palju.

Margit Siim:

Preagu peame kontsentreeruma sellele, mis on meile oluline ja mida on vaja teha. UNESCO-le on vaja dokumenti – missugused strateegiad on üldse välja töötatud.

Sulev Valdmaa.

Suuname selle küsimuse Haridusministeeriumile.

Tarvis:

- kutsuda EFA nõukogu kokku
- gruppeerida punktid tegevus- ja planeerimissuundadeks
- tellida iga suuna kohta resümee-kokkuvõtte teemaga seotud probleemidest
- kirjutada kokku rahvusliku tegevuskava eelvariant

LISA 1

“HARIDUS KÕIGILE” 30. SEPT. NÕUPIDAMISEKS SAABUNUD ETTEPANEKUID LAHENDAMIST VAJAVATEST EESTI HARIDUSPROBLEEMIDEST

Haridusministeerium:

1. Ühtse nõustamissüsteemi võrgustiku loomine. Pedagoogiline-psühholoogiline nõustamine, õpinõustamine, karjäärinõustamine, koolide nõustamine jne.
2. Võrdsete võimaluste loomine - integratsioon ja kaasav haridus.
3. Õpetajakoolitus - pedagoogiline juhtimine.
4. Õppekava ja õpikeskkonna rikastamine.

Eesti Eripedagoogide Liit:

1. Õpetaja kui haritlase töötasu on madal ega väärtusta kõrgharidusega spetsialisti tööd. Teatud õpetajate kategooria - näiteks hälviklastega töötavad pedagoogid, peavad kvalifikatsiooninõuete kohaselt lisaks pedagoogilisele kõrgharidusele läbima kuni 320 tunnise täienduskoolituse eripedagoogikast. See kõrgendatud nõudmine peaks kajastuma ka töötasus.
2. Logopeedi või mõne muu vajaliku spetsialisti rakendamine munitsipaalkoolides on raskendatud, sest riik pole nende ametikohtade finantseerimist enda kanda võtnud, pannes kõik omavalitsuse õlule.
3. Lihtsustatud abiõppekava alusel töötavad koolid e abikoolid peaks HM nägemuse kohaselt arenema õpiabi- ja nõustamiskeskusteks. Selleks pole aga vahendeid eraldatud.
4. Koolidel on õigus/kohustus rakendada õpiraskustega laste koolitamiseks individuaalset õppekava. Kuigi seda toetav õppekirjandus on meil olemas, pole see kõrgete hindade tõttu kättesaadav.

Inimõiguste Instituut:

1. Puudub toimiv riiklik süsteem koolikohustuse täitmise tagamiseks laste suhtes, kes mingil põhjusel koolikohustust ei täida.
2. Ebapiisav võimalus üldhariduskoolides õpiraskustega õpilastega tegelemiseks (õpiraskus võib olla tingitud nii tervislikest, koolikorralduslikest, õpetamise puudujääkidest kui ka muudest põhjustest).
3. Õppekavad ei anna võimalda piisavalt tagada LÕK art 29 lg.1 p.b sätteid "lapse haridus on suunatud inimõiguste ja põhivabaduste ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirjas talletatud põhimõtete vastu lugupidamise kujundamisele" ja p.d sätteid "lapse haridus on suunatud lapse ettevalmistamisele eluks vabas ühiskonnas mõistmise, rahu, sallivuse, sugude võrdsuse, kõikide rahvaste sõpruse, etniliste rahvuslike ja usuliste rühmituste ja põliselanike rühmituste vahelise sõpruse vaimus".

Eesti Lastevanemate Liit:

1. Haridusstrateegia väljatöötamine (nii lühemas kui pikemas perspektiivis, näiteks 5 aastat, 10-20 a. Seni puudub hariduskontseptsioon täielikult: kooli ja haridust puudutavad reformid on kaotilised, enamasti lähtunud poliitilistest otsustustest ja kiiresti vahetunud haridusministritest. Kool, õpilased, õpetajad ja lapsevanemad aga vajavad selgelt ja läbimõeldult esitatud haridusprintsippe; elementaarset turvatunnet, stabiilsust ja põhjendatud reforme.
2. Kutsehariduse käivitamine. Sellega seoses ka internaatide või ühiselamulaadsete kodude rajamine;

3. Koolivägivalla pidurdamine. Sellega seoses sotsiaalsete probleemide lahendamine; õpetajate abistamine, nende toetamine, vajadusel kas või ajutiste abijõudude suunamine kooli (psühholoogid, turvatöötajad, isegi politsei), sest ülekasvanud ning igasuguse sotsiaalse suhtlemisvõime minetanud õpilasi ei suuda õpetaja üksinda kasvatada.
4. Tänavalaste koolitamine.
5. Huvihariduse laiendamine. Võimalikult paljudele lastele kas tasuta või minimaalse tasu eest vaba aja sisustamise võimaluste loomine.

Eesti Õpetajate Liit

1. Eesti ühiskonna muutmine kodanikuühiskonnaks. Haridussüsteemi avatus ja finantseerimise läbipaistvus. Riiklikus hariduspoliitikas toetada õpetajate organiseerumist ja organisatsioonide finantseerimist ning nende kaasamist hariduspoliitiliste otsustuste süsteemi nii nagu on kombeks arenenud Euroopa riikides.
2. Koolikohustuse täitmine ja sellega seonduvate koolikorralduslike probleemide lahendamine. Sealhulgas õpetajate töö- ja palgatingimuste oluline parandamine.
3. Kutseharidussüsteemi arendamine ja tulemuslikkus.
4. Süsteemse täiskavanute haridussüsteemi loomine inimestele ümberõppeks et vähendada töötuse % ja harrastustegevuseks, et suurendada inimeste turvatunnet ühiskonnas ning kujundada Eesti ühiskonnas elukestva õppe süsteem nagu on kohane.

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

- 1) koolist väljalangevus. Milliseid meetmeid rakendatakse riiklikul ja kohaliku omavalitsuse tasandil koolikohustust mittetäitvate laste kooli tagasitoomiseks ning ilma põhihariduseta noorte (18 a. ja vanemad) õpingute taasalustamiseks.
- 2) kutseharidus ja selle madal prestiiž

Vene Koolide Õpetajate Ühendus:

- 1) Oleks vaja, et ajakirjandus informeeriks avalikkust paremini hariduselus toimuvatest positiivsetest muudatustest.**
- 2) Haridus kõigile peaks tähendama kõigile jõukohast haridust. See peaks hõlmama tööd koolikohustuse mittetäitjatega, nõrgema edasijõudlusega õpilaste probleemi, tööd andekatega ning tähelepanu rahvusvähemustest lastele.**

Eesti Lasteaednike Liit:

- 1) 2002.a. suvelaagris Palamusel tehti Lasteaednike Liidu üldkogul lasteaednike poolt ettepanek: anda lasteaia lastele tasuta lõunatoitu.
- 2) Alushariduse kättesaadavaks tegemiseks vabastada alates 5. eluaastast lapsed osalustasust
- 3) Alushariduse kvaliteedi tagab kõrgetasemel lasteaiaõpetaja koolitus ja täiendkoolitus. Sealjuures tuleb lahenda selle finantseerimisega seonduv. Riik peaks garanteerima selle koolituse kogumaksumuse.
- 4) Riik ja omavalitsus peavad kaardistama alushariduses mitte osalevate laste kontingendi ja võtma vastu otsuse, mis aitab kaasa alushariduse taseme ühtlustamisele.
- 5) Alushariduse kvaliteedi tõstmiseks rakendada lasteaia pedagoogidele koolis töötavate õpetajate palgamäärust.

PALUTUD ESINEMISED:

1. Merle Haruoja

Mida on laste õiguste kaitseks Eestis ära tehtud, milline on praegune olukord sel alal, mis on meie seadusandluses vajaka?

2. Raivo Juurak

Alus- ja põhihariduse areng Eesti taasiseseisvumise järgsel perioodil ning vajadused/ettepanekud tulevikuks. Kuidas Haridusfoorum on neid küsimusi oma olemasolu aja jooksul käsitlenud ?

3. Mikk Tamme

Põhikooliharidus kui lähtekoht edasisteks õpinguteks kutsekoolis ja gümnaasiumis õpilase seisukohast nähtuna. Millega olete praeguses põhihariduses rahul, millega mitte?

4. Triin Edovald

Missuguseid aktsioone on Eestis olnud laste heaolu ja turvalisuse edendamiseks ?

5. Ljudmilla Poljakova

9-klassiline üldharidus vene koolides – plussid ja miinused? Õpilaste eluteed peale 9. klassi.

6. Tiina Kivirand

Milliseid lepinguid ja projekte on Haridusministeerium tellinud alus- ja põhihariduse arendamiseks? Kuidas toimub õppekavade arendus (lasteaiast põhikoolini)?

7. Lehte Jõemaa

Mida on Õpetajate Liit seni teinud alus- ja üldhariduse arendamiseks, millised on plaanid edaspidiseks?

8. Kaie Piiskop

Üldhariduse ja kutsehariduse seosed ning osakaal. Miks on kutsekoolid ebaatraktiivsed?

LISA 3

30. SEPTEMBRIL JTI-s TOIMUNUD EFA KOOSOLEKUL VÄLJA VALITUD TEEMAD EESTI RAHVUSLIKKU TEGEVUSKAVASSE

- terminoloogia*
- huviharidus ja nõustamisvõrgustik*
- koolikohustuse täitmine*
- muukeelne alg- ja põhiharidus
- eelkutsesõharidus (eriti maal)
- erivajadus (laias diapasoonis)
- alushariduse kättesaadavus
- tugikeskused
- ametikohad (logopeedid, psühholoogid)
- lastevanemate roll/harimine
- paindlik õppekava
- õpetajakoolitus
- alus- ja põhiharidus
- haridusministeeriumi ja sotsiaalministeeriumi koostöö
- ennetus- ja sekkumistegevus lahus!

Lisa 4

Haridusministeeriumi osalusel koostatud strateegiate versioonid ja tegevuskavad

- 1) Eesti haridusstrateegia "Õpi-Eesti" + rakenduskava 2002-2004
- 2) Teadmistepõhine Eesti. Eesti teadus- ja arendustegevuse strateegia 2001-2006
- 3) Tegevuskava kutseharidussüsteemi arendamiseks Eestis aastatel 2001-2004
- 4) Arengukava Tiigrihüpe Pluss. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia Eesti koolis 2001-2005 ja Tiigrihüpe Pluss arengukava elluviimise korraldus
- 5) Eesti noorsootöö kontseptsioon ja Eesti noorsootöö arengukava 2001-2004
- 6) Eesti elukestva õppe strateegia (projekt)

(Kõik eelpool nimetatud dokumendid on üleval HM kodulehel:

<http://www.hm.ee/sisu.php?itemid=32&yh=Ministeerium&subid=>)

- 7) Riiklik programm "Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007" :

<http://www.rahvastikuminister.ee/main.htm>

- 7a) Riikliku programmi "Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007" alamprogrammide tegevuskavad aastateks 2000-2003:

<http://www.rahvastikuminister.ee/main.htm>

Haridusministeerium on vastutavaks institutsiooniks järgmistes alamprogrammides:

- Alamprogramm "Haridus" - Haridusministeerium.

- Alamprogramm "Etniliste vähemuste haridus ja kultuur" -

Haridusministeerium ja Kultuuriministeerium

- Alamprogramm "Täiskasvanute eesti keele õpe" - Haridusministeerium,

Sotsiaalministeerium ja Integratsiooni Sihtasutus

- Alamprogramm "Ühiskonnapädevus" - Haridusministeerium,

Sotsiaalministeerium, Siseministeerium ja Kultuuriministeerium

**UNESCO INITSIATIIVI *HARIDUS KÕIGILE* (EDUCATION FOR ALL)
EESTI RAHVUSLIK FOORUM**

- Andres Adamson - Kirjastus „Argo“
- Ly Aunaste - Kirjastus „Avita“
- Maret Evestus - Eesti Lasteaednike Liit
- Merle Haruoja - Inimõiguste Instituut
- Tiina Kivirand - EV Haridusministeerium
- Kai Kukk - EV Haridusministeerium
- Ülle Lepp - Eesti Nägemispuuetega Inimeste Fond
- Urve Läänemets - EV Haridusministeerium/ JTI
- Kaie Piiskopp - Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus
- Ljudmilla Poljakova - Vene Koolide Õpetajate Ühendus
- Sirje Priimägi - TPÜ (Haridusuuringute Instituut)
- Aive Sarjas - EV Sotsiaalministeerium
- Vello Saliste - Eesti Eripedagoogide Liit
- Margit Siim - UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon
- Sulev Valdmaa - Jaan Tõnissoni Instituut

Koolieelses lasteasutuses käivate laste vanuseline määr 1997 - 2002

Definitsioon: lasteaias käivate laste protsent samas vanuses olevates lastest

1. jaanuari seisuga

Vanus	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997			1998			1999			2000			2001			2002		
	Laste arv	Laste arv	Laste arv	Laste arv	Laste arv	Laste arv	Laste arv	Laste arv	Lapsi lasteaias	vanuseline määr	Laste arv	Lapsi lasteaias	vanuseline määr	Laste arv	Lapsi lasteaias	vanuseline määr	Laste arv	Lapsi lasteaias	vanuseline määr	Laste arv	Lapsi lasteaias	vanuseline määr	laste arv	lasteas	v määr
0	24 017	22 059	18 969	17 586	14 922	13 937	13 324	13 121			12 474			12 075			12339								
1	24 552	23 892	21 880	18 541	17 472	14 836	13 859	13 268	1 058	8,0%	13 099	1 227	9,4%	12 449	1178	9,5%	12073	1298	10,8%	12 325	1581	12,8%	12 932	1 615	12,5
2	24 885	24 415	23 688	21 293	18 370	17 392	14 782	13 804	5 453	39,5%	13 241	5 887	44,5%	13 104	6049	46,2%	12441	5803	46,6%	12 059	5906	49,0%	12 044	6 321	52,5
1+2	49 437	48 307	45 568	39 834	35 842	32 228	28 641	27 072	6 511	24,1%	26 340	7 114	27,0%	25 553	7 227	28,3%	24514	7101	29,0%	24384	7487	30,7%	24 976	7936	31,8
3	23 952	24 721	24 205	22 912	21 044	18 246	17 304	14 729	9 096	61,8%	13 781	8 935	64,8%	13 232	8804	66,5%	13102	8845	67,5%	12 427	8979	72,3%	11 752	8 770	74,6
4	23 899	23 816	24 500	23 480	22 649	20 915	18 149	17 221	11 537	67,0%	14 713	10 562	71,8%	13 752	9800	71,3%	13233	9813	74,2%	13 087	9992	76,4%	12 082	9 639	79,8
5	24 282	23 771	23 596	23 669	23 170	22 521	20 798	18 061	12 489	69,1%	17 179	12 313	71,7%	14 708	11035	75,0%	13748	10483	76,3%	13 218	10589	80,1%	12 674	10 497	82,8
								50 011	33 122	66,2%															
6	24 242	24 168	23 575	22 822	23 377	23 019	22 388	20 687	14 245	68,9%	18 021	13 022	72,3%	17 162	12714	74,1%	14710	11261	76,6%	13 732	10880	79,2%	12 816	10 680	83,3
5+6								38 748	26 734	69,0%	35 200	25 335	72,0%	31 870	23749	74,5%	28458	21744	76,4%	26950	21469	79,7%	25490	21177	83,1
1+6	145 812	144 783	141 444	132 717	126 082	116 929	107 280	97 770	53 878	55,1%	90 034	51 946	57,7%	84 407	49580	58,7%	79307	47503	59,9%	76846	47927	62,4%	74 300	47 522	63,9
7	23 300	24 127	23 980	22 814	22 518	23 228	22 854	22 256	3 049	13,7%	20 653	3 061	14,8%	17 996	2849	15,8%	17164	2832	16,5%	14 693	2301	15,7%	13 292	2 241	16,9
5+6+7								61 004	29 783	48,8%	55 853	28 396	50,8%	49 866	26598	53,3%	45622	24576	53,9%	41642	23770	57,1%	38 782	23 418	60,4
8	23 039	23 213	23 944	23 189	22 504	22 387	23 061	22 652	74	0,3%	22 211	62	0,3%	20 630	36	0,2%	17988	23	0,1%	17 144	19	0,1%			
9	22 732	22 942	23 010	23 153	22 895	22 363	22 220	22 857	11	0,0%	22 598	5	0,0%	22 179		0,0%	20603	2	0,0%						
10	22 292	22 647	22 793	22 246	22 790	22 748	22 199	22 053	1	0,0%	22 801	2	0,0%	22 564	1	0,0%	22160	1	0,0%						
11	22 382	22 204	22 520	22 124	21 941	22 640	22 600	21 982	7	0,0%	21 990	1	0,0%	22 773		0,0%	22546	1	0,0%						
								120026	56 927	47,40%	110687	55 007	49,70%	102403	52 429	51,20%	96 471	50362	52,20%	91541	50247	54,80%	87592	49763	56,80%

Lisa 8

Alus- ja esiõpetuse eriala bakalaureuse tööd 1999 - 2002

	Töö pealkiri	Diplomand	Juhendaja
267	Mittetäielikust perest pärit laste väärtushinnangute võrdlus tervikperest pärit laste väärtushinnangutega. Bakalaureusetöö. 1999	Tiina Martinson	lektor M.Pandis
268	Intellektuaalne kooliküpsus ja folkloor. Bakalaureusetöö. 1999	Katrin Mõttus	prof. M.Vikat
270	Sotsiaalse keskkonna mõju 5- ja 7-aastase lapse interpersonaalsele minale. Bakalaureusetöö. 1999	Kristina Nugin	dots. M.Veisson
291	Eesti lasteaiaõpetajate kasvatuskäsitused. Bakalaureusetöö. 2000	Ruth Jugala	Dots. A.Saar
292	Kodune kasvukeskkond laste hinnangutes. Bakalaureusetöö. 2000	Katri Jugapuu	Prof. L.Talts
308	Muusikalise keskkonna mõju lapse loovuse arengule. Bakalaureusetöö. 2000	Sirli Talisoo	Prof. M.Vikat
327	Motoorne koolivalmidus. Bakalaureusetöö. 2000	Lea Tikenberg	Dots M.Piisang
330	Kooliküpsuse intellektuaalne aspekt. Bakalaureusetöö. Tallinn 2001	Aveli Salundi	Prof. M.Vikat, dots. M.Veisson
331	Kuulmiskahjustustega eelkooliealiste laste kooliküpsus. Bakalaureusetöö. Tallinn 2001	Ene Raidma	Dots. M.Veisson
336	5-6aastaste laste diferentseeritud laululine tegevus muusikatunnis. Bakalaureusetöö. Tallinn 2001	Nele Klopp	Prof. M.Vikat
340	Erineva sotsiaal-majandusliku staatusega laste empaatia ja altruism. Bakalaureusetöö. Tallinn 2001	Piia Pomerants	Dots. A.Leppiman
341	Õpikeskkonnad erineva pedagoogilise kultuuriga lasteaedades. Bakalaureusetöö. Tallinn 2001	Katrin Kull	Prof. V-R.Ruus
342	Eelkooliealiste laste vanemate arusaamu abielulahutusest ja isa rollist. Bakalaureusetöö. Tallinn 2001	Ave Korb	Mag. A.Leppiman

345	Koolieelse lasteasutuse õpetaja moraalsed dilemmad ja nende lahendusviisid. Bakalaureusetöö. Tallinn 2001	Kristiina Kaldre	Prof. V-R. Ruus
380	Puuetega laste ja tavalaste õdede-vendade suhete ja depressiooni sümptomite võrdlus. Bakalaureusetöö. Tallinn 2002	Liina Ojamaa	Prof. M.Veisson
382	Katse uurida montessorirühma laste intellektuaalset koolivalmidust võrreldes tavarühma lastega. Bakalaureusetöö. Tallinn 2002	Riina Rüütelmaa	M.A. Ü.Saarits

Avatud ülikooli bakalaureusetööd 2000 – 2002

	Töö pealkiri	Diplomand	Juhendaja
2	Perekonna roll eelkooliealise lapse väärtuste kujundajana. Bakalaureusetöö. 2000	Kairi Ilmets	Lektor Ü.Saarits
6	Muusikalise keskkonna mõju väikelapse intellektuaalsele ja motoorsele arengule. Bakalaureusetöö. 2000	Evelin Pajo	Prof. M.Vikat
10	Emakeelne kõnerütm 6-7-aastaste laste muusikalise arengu aktiveerijana. Bakalaureusetöö. 2000	Hedi-Kai Sõstra	Prof. M.Vikat
14	Kodu ja lasteaia koostööst "Hea Alguse" rühmas. Bakalaureusetöö. 2000	Kadri Vettik	Lektor Ü.Saarits
32	1.-3. Klassi õpilaste kodune õpikeskkond. Bakalaureusetöö. Tallinn 2001	Merili Meister	Õp. H.Sarapuu
40	Eesti eelkooliõpetajate hinnangud eelkoolikasvatuse arengule aastatel 1960-1990. Bakalaureusetöö. Tallinn 2001	Kätlin Erm	Dots. A.Saar
41	Eelkooliõpetajad laste kiitmisest ja karistamisest. Bakalaureusetöö. Tallinn 2001	Annike Rannapalu	Dots. A.Saar
80	Lapse ettevalmistus kohanemiseks sõimerühmas emade ja lasteaiaõpetajate hinnangutes. Bakalaureusetöö Tallinn 2002	Riina Laev	Lektor Ü.Saarits
82	Kasvatusest lapseõlvekodus ja oma	Marika Raja	Lektor

Teaduskonnas kaitstud magistritööd 1997 - 2002

Nr		Töö pealkiri	Autor	Juhendaja
M	Inv			
7	134011	5 – 7aastased andekad lapsed lasteaias. Magistritöö. Tallinn 1998	Juta Tubin	Prof. emer. I. Unt
42	134046	Magistritöö. Tallinn 2000	Ilona Siig	Dots. K. Allikmets
58	134062	Varase keelekümbeluse ja eesti keele kui teise keele õppe teooria ja praktika. Magistritöö. Tallinn 2001	Ülle Rannut	Prof. M. Ehala
87	134091	Hääldepuuete olemus ja vahendid tööks 5 – 7 aastaste lastega. Magistritöö. Tallinn 2002	Kadi Lukanenok	Dots E. Mägi
89	134093	Koolieelse lasteasutuse kvaliteet juhatajate ja õpetajate hinnangute võrdluses. Magistritöö. Tallinn 2002	Tiia Õun	Dots A.Ugaste
93	134097	Abimaterjal tööks erivajadustega lastega tavakoolis. Kuulub magistritöö juurde. Tallinn 2002	Eve Kabin	
94	134098	Autistlike koolieelikute kõne ja suhtlemise arendamine individuaalsete muusikategeluste kaudu. Magistritöö. Tallinn 2002	Tiina Soosalu	Prof M.Veisson

Projektid alushariduse valdkonnas

Teema	Teostaja	Aasta
Haridusseadustiku uuendamise projekt sh. alushariduse valdkond (alushariduse seisundi analüüs – maakondades, koostöös lasteasutuste juhtidega).	Haridusministeerium, eksperdid	Algas 2001. a
<p>Laste ja noorukite riiklik terviseprogramm aastani 2005</p> <p>“Tervist edendav lasteaed” – võrgustiku arendamine (liitunud üle 30 lasteaia) Jätkub.</p> <p>“Laste vaimne tervis” (ennetada laste vaimse tervise probleeme ja psüühikahäireid, avastada need varakult, teha kvaliteetne psühhiaatrilis-psühholoogiline nõustamine kättesaadavaks)</p> <p>“Toit koolis ja koolieelses lasteasutuses” (tagada tervislik toit ja toitumisharjumuste kujunemine)</p> <p>“Tervis lasteaias ja koolis” (ennetada laste tervisehäireid, avastada need varakult, tagada lasteaedades ja koolides kvaliteetne tervishoiuteenus)</p> <p>“Keskkond koolis ja koolieelses lasteasutuses” (tagada laste tervistsäästev koolieelse lasteasutuse ja kooli töökorraldus ja õpikeskkond)</p>	Eesti Tervisekasvatuse Keskus, Sotsiaalministeerium koostöös Haridusministeeriumiga	Algas 2000. a
<p>Programmi “Laps ja õigus” projekt: “Mul on õigus” koolieelsete lasteasutuste õpetajatele, lapsevanematele, lastele. Valminud käsiraamat lasteasutustele. Jätkub.</p>	Lastekaitse Liit koostöös KOV, Haridusministeeriumiga	1999. a
Projekt “Otsi Otti” – toimetulekuoskused eksimise korral metsas (lastele, lasteaiaõpetajatele) Jätkub.	Lastekaitse Liit, Kodanikukaitse Selts koostöös KOV	Algas 2000. a
“Eesti keele kui teise keele õppesüsteemi loomine alushariduse valdkonnas” (Jätkub lähtuvalt tegevuskavast)	MEIS Haridusprogrammide Keskus, Haridusministeerium	Algas 2000. a

<p>“Keelekümblus lasteaia” metoodika rakendamises osaleb 10 pilootlasteaeda Jätkub.</p> <p>“Lasteaed kui piirkonnakeskus” (keeleõppekeskusena muukeelsetele lastele, peredele)</p>	<p>Keelekümbluskeskus, Rahvastikuministri Büroo, TÜ, Kanada Rahvusvahelise Arengu Agentuur, Soome Kooliamet MEIS, TPÜ</p>	<p>2000 a</p>
<p>“Alushariduse raamõppekava arendus” (on teostatud alushariduse õppekava rakenduse uuring)</p>	<p>TÜ Õppekava Arenduskeskus, Haridusministeerium</p>	<p>Algus 2001 a</p>
<p>“Hea algus” – metoodika rakendamine, õpetaja täienduskoolitus, lapsevanema koolitus</p>	<p>MTÜ “Hea algus”</p>	<p>Algus 1994 a</p>
<p>CAP (<i>Child Assault Prevention</i>) – programm “Igal lapsel on õigus olla kaitstud, tugev ja vaba!” (Rahvusvaheline laste väärkohtlemise ennetamise programm – lapsevanemale, lapsele, õpetajale)</p>	<p>Tartu Laste Tugikeskus</p>	<p>Algus 2000 a</p>
<p>Tartus Projekti “Turvaline Tartu” alaprojekt “Ohu ennetamine” koolieelsetele lasteasutustele (lapsed, lapsevanemad, õpetajad)</p> <p>Pärnu “Avastusõpe” – aktiivõppemetoodika rakendamine lasteaia</p> <p>Harjumaa “Kvaliteetlasteaed” (valmimas käsiraamat lasteasutuse sisehindamisest)</p>	<p>“Turvaline Tartu”, koolieelsed lasteasutused</p> <p>KOV, TÜ, lasteasutused</p> <p>MTÜ Tuleviku Lasteaed</p>	<p>Algus 1998 a</p> <p>Alustavad 2003 a</p> <p>Algus 2000 a</p>
<p>“Kaasav Eesti” projekti raames lasteaia sobitusrühma tugiisikute (õpetaja assistent) koolitus</p>	<p>MTÜ Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit</p>	<p>1999-2000 a</p>